POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra bezpečnostních studií

Dezinformace a bezpečnost státu

Diplomová práce

Disinformation and state security

Diploma thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Mgr. Štěpán Strnad PhD.

AUTOR PRÁCE
Barbora Novotná

PRAHA
2022

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Kralupech nad Vltavou dne Bc. Barbora Novotná

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá dezinformacemi a jejich ovlivňování bezpečnosti státu, jak už název napovídá. Popisuje problematiku dezinformací jako takových a pojmy s nimi úzce spojenými. Stěžejní částí této práce je popis postupu Evropské unie a vlády České republiky a jejich strategie v potírání dezinformací během pandemie Covid-19. Dále se zaměřuje na postup bezpečnostních složek ČR (Policie ČR, Bezpečnostní informační služba) a doporučení pro budoucí strategii.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Dezinformace, konspirační teorie, EU, česká vláda, koronavirus, pandemie

ANNOTATION

This diploma thesis focus on disinformation and their impact on our state security. It illustrates the problematic aspects of disinformations and the concepts that are closely linked to this term. The main part of this thesis is description of approaches of European Union and the govermnent of Czech Republic and their strategies in fighting against disinformation during Covid-19 pandemic. Furthemore it will concentrate on approaches of security forces such as Police of Czech Republic and Security Information Service and recommendations on future strategies.

KEYWORDS:

Disinformation, conspiracy theories, EU, czech government, coronavirus, pandemic

Obsah

Úvod **9**

1. Definice pojmů **8**

1.1. Dezinformace *8*
1.1.1. Definice 8
1.1.2. Historie dezinformace 9
1.1.3. Druhy dezinformací 10

1.2. Manipulace *11*
1.2.1. Manipulativní techniky v zahrnující informace 12

1.3. Propaganda *13*

1.4. Informační válka *15*
1.4.1. Obecná definice 16
1.4.2. Ruské pojetí informační války vs. Západní 17

1.5. Hybridní hrozby – koncepce a přístup k nim *18*
1.5.1. Definice hybridních hrozeb 18
1.5.2. Koncepce Evropské unie obrany proti hybridním hrozbám 19

1.6. Konspirační teorie *20*
1.6.1. Definice konspiračních teorií 20
1.6.2. Tři základní prvky konspiračních teorií dle Barkuna 21
1.6.3. Kategorizace konspiračních teorií dle typologie Walkera 22
1.6.4. Sedm rysů konspirativního myšlení CONSPIR 22
1.6.5. Konspirační teorie a moderní doba 23

2. Dezinformace v České republice a Evropské Unii **24**

2.1. Strategie Evropské unie v postupu proti dezinformacím *24*
2.1.1. Strategie EU v boji s dezinformační kampaní Covid-19 25
2.1.2. Seznam příkladů spojených s komplikovaností situace během pandemie Covid-19 27
2.1.3. Projekty pro boj s dezinformacemi financované Evropskou Unií 29

2.2. Dezinformace a vládní strategie české vlády v boji proti jejich šíření *30*
2.2.1. Začátek infodemie v České republice 30
2.2.2. Reakce vlády a MZČR na šíření dezinformací během pandemie 32
2.2.3. Strategie v boji s dezinformacemi nové vlády Petra Fialy 35

2.3. Bezpečnostní složky státu v boji proti dezinformacím a jejich potírání *36*
2.3.1. Bezpečnostní informační služba (BIS) 36
2.3.2. Policie České republiky 38

3. Analýza dezinformací během pandemie Covid-19 ..... **39**

3.1. Nejrozšířenější platformy a dezinformace související s Covid-19 ..... *39*
3.1.1. Dezinformační platformy a jejich šiřitelé během pandemie Covid-19 v ČR 39
3.1.2. Obsah a výběr dezinformací šířených během pandemie Covid-19 43

4. Možná východiska a doporučení pro budoucí strategii **48**

4.1. Příručky pro veřejnost i vládu *48*

4.2. Vládní komunikace s médii a veřejností *52*

Závěr **54**

Seznam použité literatury **57**

Seznam použitých zkratek **66**

Seznam příloh **67**

Úvod

V dnešní době je kolem nás spoustu zdrojů informací. Můžeme je čerpat z různých internetových webů, na sociálních sítích, z televize, rádia, podcastů či novin. Problém ale je, že ne vždy takové informace pocházejí z ověřených zdrojů, mnohdy se setkáváme s nepřesnými informacemi, emočně zabarvenými výroky nebo přímo očividnými lžemi s cílem ovlivnit názory obyvatel daného státu, tedy dezinformacemi.

Cílem této diplomové práce je popsat a zmapovat vládní strategii v boji proti dezinformacím, potažmo také bezpečnostních složek státu, primárně Bezpečnostního informační služby a Policie České republiky, s akcentem na současnou pandemickou situaci.

Metodologie, která byla zvolená pro tuto diplomovou práci byla literární rešerše. Ta byla vytvořená pomocí analýzy a komparace domácích a zahraničních zdrojů. Mezi zdroji byly knižní publikace, odborné články a zprávy, dokumentace organizací nebo novinové články. Data byla získávána v období od začátku roku 2020 až do února 2022

V první kapitole bude uvedena definice pojmů a uvedení do tohoto tématu. Bude popsáno například, jak se vede moderní válka beze zbraní a co jsou to právě dezinformace. Jak funguje manipulace a propaganda a bude uvedená definice a druhy konspiračních teorií, kdo a proč je šíří a jak takový člověk smýšlí.

Další kapitola se bude věnovat českému prostředí a hrozbám, které mají vliv na bezpečnostní prostředí. Dále zmíním postoj Bezpečnostní informační služby. Poté se budu primárně věnovat tomu, jak s těmito informacemi pracuje vláda, co dělá pro boj s dezinformacemi, kde se inspiruje a jaké jsou její strategie. Jelikož jsme součástí Evropské Unie, jedna kapitola se zaměří na její instituce, strategii pro boj s dezinformacemi a dále i to, jak se EU stavěla k dané situaci na začátku pandemie a jak se k tomuto tématu staví nyní, po dvou letech s Covid-19.

Třetí část práce se bude věnovat dezinformacím pandemie Covid-19 a jejich vlivu na celkovou náladu a bezpečnost v České republice. V její další části budou

popsány platformy, přes které se dezinformace šířily nejčastěji a na koho měli největší vliv.

V poslední kapitole bude zhodnocen boj s dezinformacemi a budou zmíněny možná řešení a způsoby zlepšení a zefektivnění strategie české vlády a Evropské unie. Nastíním, jak dosáhnout menšího šíření dezinformací, způsoby, jak komunikovat v rámci bezpečnosti o této problematice s veřejností a jak můžeme navýšit obranu proti dezinformacím.

1. Definice pojmů

1.1. Dezinformace

V poslední době byl pojem dezinformace značně využíván nejen v médiích, ale i v literatuře, dále také v mezilidské komunikaci, nicméně ne vždy je užíván správně. Je tedy nutné si pojem definovat a uvést jeho specifika, aby bylo vše uvedeno na pravou míru.

1.1.1. Definice

Pokud se máme podívat na dezinformace z pohledu jejich vlivu na situaci pandemie Covid-19, hlavní institucí, která bude z tohoto pohledu přínosná je Ministerstvo vnitra (dále MV). Na stránkách MV je dezinformace přímo definována jako systematické a úmyslné klamání. *„Pojem „dezinformace“ znamená šíření záměrně nepravdivých informací, obzvláště pak státními aktéry nebo jejich odnožemi vůči cizímu státu nebo vůči médiím, s cílem ovlivnit rozhodování nebo názory těch, kteří je přijímají. Je pozoruhodné, že tento dnes mezinárodně užívaný pojem pochází nejspíš z ruského* дезинформация *[dezinformacija], který byl prvně zaznamenán v roce 1949 (jak uvádí např. Oxford English Dictionary).“*[1]

V rámci definice tohoto pojmu MV dále zmiňuje 2 další související pojmy a to:

- Propaganda - cílené šíření informací a myšlenek
- Misinformace - neúmyslně nesprávné informace

Dle definice v knize Emila Mlezivy s názvem Encyklopedie lží, podvádění a klamání je dezinformace popsána takto: *„Dezinformace je definována jako nesprávná, zkreslená, klamná informace, v určitém pojetí má obsahovat, má-li být účinná, i část pravdivých informací.“*[2] Dezinformace jako taková je tedy nepravdivá informace nebo její součást. Hlavní vlastnost dezinformace je, že je záměrná a úmysl je nutný a nezbytný předpoklad. Jedná se o záměrnou manipulaci, kdy

[1] Mvcr.cz: Definice dezinformace a propagandy [online]. [cit.2.1.2022]. Dostupné z: "https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx"

[2] MLEZIVA, Emil: *Encyklopedie lži, podvádění a klamání*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2000. Str. 56. ISBN 80-7021-391-4

měníme pravdu nebo ji neuvádíme v celé šíři. Dezinformace jsou vytvářené s úmyslem druhého zmýlit a je tedy potřeba odlišit dezinformace od informací a zpráv, které jsou nepravdivé pouze na základě omylu, neznalosti či hlouposti, tedy misinformace.

Pro tuto práci je také přínosná definice z pohledu Evropské unie, respektive Evropské komise, která uvádí, že dezinformace je falešná a záměrně vytvořená, aby poškodila člověka, sociální skupinu, organizaci nebo stát (např. konkurenční stát vytváří záměrně falešné statistiky o druhém se záměrem zdiskreditovat).[3]

1.1.2. Historie dezinformace

V historii by bylo možné najít stovky až tisíce příkladů klamání neboli dezinformací. Tato technika se využívala v bojích jak politických, tak i vojenských. Jedná se například o bitvu u Salamíny během řecko-perských válek, kdy řecký vůdce Themistoklés rozšířil zprávu o stáhnutí svých vojsk, na což perský král Xerxés reagoval vysunutím svých vojsk do méně výhodné pozice, čímž bitvu nakonec prohrál.[4]

Před druhou světovou válkou bylo německé rozvědce jasné, že napadnout Rusko nebude vůbec lehké. Skupina kolem Reinharda Heydricha vymyslela plán, jak se zbavit jednoho z nejgeniálnějších Stalinových stratégů, generála Tuchačevskije. Stalin uvěřil, že pracuje pro Němce a dal Tuchačevskije popravit, což mělo pro Rusko fatální následky.[5]

Ve druhé světové válce byly dezinformace také značně využívané, častokrát k tomuto nástroji sáhly všechny hlavní strany konfliktu. Jedna z nejúspěšnějších a nejznámějších dezinformačních kampaní byla zpráva ohledně místa vylodění spojeneckých vojsk. Značná část německých vojsk byla připravena na vylodění

---

[3] Information disorder report november [online]. Council of Europe report, 2017. [cit.10.1.2022]. Dostupné z: https://rm.coe.int/information-disorder-report-november-2017/1680764666

[4] PEČENKA, Marek a kolektiv: *Encyklopedie špionáže.* 1. vydání. Praha: Libri, 1993. ISBN 80-901579-1-2

[5] ALVAROVÁ, Alexandra. *Průmysl lži: propaganda, konspirace a dezinformační válka*. 2., rozšířené vydání. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2019. ISBN 978-80-7553-682-2.

v Pas-de-Calais. Tím oslabily svoji sílu a díky tomu spojenecká vojska prorazila obranu na plážích a úspěšně dokončila ofenzivu.[6]

Dalším příkladem může být vláda komunistického režimu v Československu, v druhé polovině 20. století. Jelikož režim potřeboval sílit, jeho složky používaly nesčetně metod, jak zesílit vliv v zemi a jak znevážit či zpochybnit různé autority v cizích zemích. Úsměvným příkladem může být „boj proti americkému broukovi" mandelince bramborové, který je šířen Američany prostřednictvím mraků, větrů, ale také záškodnickými agenty.[7] Dále mohu uvést operaci Neptun. Tu zaštiťoval 8. odbor První správy ministerstva vnitra Československa (neformální dezinformační odbor). Jednalo se o fingování objevení nacistických dokumentů na Šumavě. Tyto dokumenty obsahovaly část pravdivých a část nepravdivých informací, které měly zdiskreditovat hlavně vysoké politiky ve Spolkové republice Německo, v Rakousku ale i Itálii. Tato akce měla úspěch a měla za následek odstoupení části politiků z vedení zemí, čímž měla vysoký vliv na stabilitu zmiňovaných zemí.[8]

Pokud si můžeme vzít něco z historie je to to, že dezinformační kampaně organizují i vlády určitých států a pro jednotlivce jako takového je odhalení pravdy a zjištění skutečnosti skoro nemožné, neboť nemá přístup k prostředkům, které by pomohly s ověřením.

1.1.3. Druhy dezinformací

Dezinformace můžeme rozdělit do dvou hlavních kategorií, a to pasivní a aktivní.

- Dezinformace aktivní – promyšlená snaha o vytvoření další falešné představy o situaci. Jednání je závislé přímo na šiřiteli zprávy, jelikož on je hlavním šiřitelem této zprávy. Manipuluje s fragmenty celkové skutečnosti

[6] WIEVIORKA, O. *Normandy: The Landings to the Liberation of Paris*. Cambridge 2010. Mass.: Belknap. ISBN 978-0674047471

[7] Moderni-dejiny.cz: Propaganda v boji proti americkému brouku [online]. [cit.7.1.2022]. Dostupné z: https://www.moderni-dejiny.cz

[8] BITTMAN, Ladislav. *Mezinárodní dezinformace, černá propaganda, aktivní opatření a tajné akce*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0843-6

a vytváří si falešné důkazy, čímž se snaží udělat dezinformaci realističtější. *„Lze říci, že propaganda a dezinformace mají úspěch v případě, kdy lidi netřeba přesvědčovat, protože propagandistické či dezinformační poselství je jen utvrzuje v jejich názorech.“*[9] Kanálem pro šíření je tisk a veřejnoprávní média.

- Dezinformace pasivní – jedná se o maskování či utajení skutečností, které by prozradily plány a možnosti. Do této kategorie lze zařadit cenzuru, zabraňování přístupu k nežádoucím informacím, dále také odvádění pozornosti od pravdy. Jako příklad lze uvést tajné operace, Dezinformace mají ovlivnit a oklamat přímo vládní aparát, případně jeho politickou, vojenskou nebo hospodářskou část. Dezinformace tohoto typu jsou tajné a jeho šiřitel je také tajný a anonymní (například zpravodaj, tajný agent).[10]

1.2. Manipulace

Slovo manipulace vychází z latinského slova „*manus*“, tedy ruka. Význam slova je tedy doslova ruční ovládání. Pro účely této práce budeme definovat manipulaci jako vědomý, cílený a plánovaný proces, který se dá dále rozdělit na přímou a nepřímou. Přímá nebo-li nátlaková je ta, v jejímž rámci se snaží manipulátor vynutit své cíle pomocí nátlaku. Tento typ manipulace je spíš používán jedinci, kteří mají určitý typ moci a mohou ji využít. Dále je manipulace nepřímá, tedy taktizující. Při tomto typu manipulace používá manipulátor metody, které mu dopomohou obejít vědomí druhého člověka.[11]

Mezi nátlakové manipulace můžeme zařadit sugestivní techniky, brainwashing nebo propagandu, kterou si popíšeme v další kapitole.

Manipulaci bych tedy definovala dle slov Jeronýma Klimeše: *„Slovo manipulace nezapře svůj původ od latinského slova manus – ruka, a naznačuje, že dotyční*

---

[9] BITTMAN, Ladislav. *Mezinárodní dezinformace, černá propaganda, aktivní opatření a tajné akce*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0843-6

[10] Tamtéž

[11] KLIMEŠ, Jeroným. *Partneři a rozchody*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, Psychologie (Portál). ISBN 80-736-7045-3

degradují okolní osoby na předměty, které je možno přesouvat a umísťovat na požadované místo stejně jako neživé objekty. Již tento fakt svědčí o patologičnosti a destruktivnosti manipulativních tendencí. Na manipulaci se můžeme rovněž podívat jako na potřebu ovládat prostředí, která zakrněla ve své dětské podobě a přetrvala do dospělosti…Za manipulativní označíme takové cílené chování, kdy subjekt úmyslně ignoruje či obchází charakteristické lidské vlastnosti svého protějšku – vůli či vědomí, tedy úmyslně zachází s druhými jako s neživými věcmi. Této tendenci často předchází anticipované odmítnutí, tzn. přesvědčení manipulátora, že to, o co usiluje, by mu druhý člověk svobodně neposkytl. Při manipulaci se snažíme obejít specificky lidské kvality: vědomí a svobodnou vůli – tedy základní atributy svobodného jednání.“[12]

1.2.1. Manipulativní techniky v zahrnující informace

Informace jsou v dnešním světě a společnosti velmi potřebnou komoditou. Již několik tisíciletí je známá myšlenka, že, kdo chce mít moc a vliv, potřebuje k tomu ty správné informace. *„Rozsah, v jakém informace zasahují společnost i každého člověka, je tak značný, že vede až k ovládání lidí. Proto bývá vliv informací na člověka a na společnost označován jako diktatura, a dokonce jako teror.“*[13] Informace jsou tedy obchodovatelné, dají se vyměňovat a co je možná nejdůležitější, je možná jejich manipulace k posloužení pro naplnění vlastních cílů. Pokud takovou snahu projeví někdo, kdo disponuje současně i mocí a vlivem, může mít jeho jednání v některých případech doopravdy negativní následky pro celou společnost.

---

[12] KLIMEŠ, Jeroným. *Partneři a rozchody*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, Psychologie (Portál). ISBN 80-736-7045-3

[13] MLEZIVA, Emil. *Diktatura informací*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004. ISBN 80-86898-12-1

1.3. Propaganda

Propaganda je úmyslná, systematická snaha formovat vnímání, manipulovat poznávání a řídit chování za účelem dosažení odezvy odpovídající požadovanému záměru propagandisty.[14]

Z této definice vyplývá, že propaganda je určitá forma komunikace snažící se o ovlivnění myšlení a chování příjemce tak, aby co nejvíce vyhovovalo skrytým záměrům propagandistického aparátu. Při strategii jsou využívány různé komunikační prostředky, jež upravuje podle svých záměrů. Při propagandě dochází k úmyslnému zkreslení pravdy a faktů se záměrem manipulovat myšlení nebo chování adresáta. Ten nemá možnost vědět, že je manipulován, jelikož realita je nově vytvořená a propagátorem předkládaná jako pravdivá.

Alina Wróbel ve své publikaci uvádí, že propaganda *„znamená manipulaci mocenských elit nebo politických skupin s velkými lidskými kolektivy."*[15] I to přispívá k pejorativnímu pojetí slova propaganda. Nynější demokratické společnosti se nesouhlasně dívají na situace, kdy menšina manipuluje s většinou.

Na tomto vztahu je propaganda nicméně založena – ovlivňování mas elitou. Přece jenom nejúspěšnějším propagátorům dvacátého století se podařilo ovládat celé národy.

Cíle propagandy se mohou lišit dle toho, čeho je potřeba propagandou dosáhnout. Podle práce Johnson-Cartee lze rozdělit čtyři strategické cíle propagandy:

1) mobilizovat nenávist proti nepříteli;
2) uchovat přízeň spojenců;
3) uchovat přátelství a, pokud je to možné, zajistit spolupráci neutrálních;

---

[14] SOULES, Marshall. *Media, persuasion and propaganda*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2015. Media topics. ISBN 978-0-7486-4415-5

[15] WRÓBEL, Alina. *Výchova a manipulace: podstata manipulace, mechanizmy a proces, vynucování a násilí, propaganda*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2337-2

4) demoralizovat nepřítele. Aby propagandista těchto cílů dosáhl, musí zapojit takovou taktiku a zvolit takové nástroje, jež budou vyhovovat konkrétní situaci.[16]

Taktiky se samozřejmě shodují s jednotlivými cíli. Pro mobilizaci nenávisti k nepříteli je důležité charakterizovat nepřítele jako bezzásadového nelidského zločince, kterému se příčí hodnoty dané společnosti, který všechny ohrožuje. Pro podpoření stávající spojenectví, je důležité dát důraz na sdílené názory a hodnoty, určit nepřítele jako společnou hrozbu a podpořit kladný obraz spojenců. Taktika uchování náklonnosti neutrálních zahrnuje ztotožnění společných cílů, podpoření mírové spolupráce a přesvědčení o nebezpečnosti třetí strany. V neposlední řadě demoralizace nepřítele, jenž probíhá pomocí rozšiřování negativních a zastrašujících informací, pošlapání víry v nepřítelovy hodnoty, zdiskreditování důvěry v jejich vůdce a spojence a rozšiřování pozitivní propagandy o sobě samém.[17]

Rozdělit propagandu lze dle Jowett a O´Donnell následovně - na *bílou, černou a šedou.* Podle míry transparentnosti a důvěryhodnosti lze říci, že určité formy jsou více morální než ty ostatní. Záleží na tom, jak je nakládáno se skutečností.

V rámci bílé propagandy se obsah sdělení snaží být co nejpřesnější. Jako příklad lze uvést Hlas Ameriky během studené války, kdy informace můžeme považovat doopravdy za důvěryhodné, i ty byly nicméně podávány, tak aby bylo jasné, kdo je „dobrý“ a kdo „špatný“. Z toho můžeme tedy vyvodit, že bílá propaganda se hlavně snaží přesvědčit své publikum, že tvůrce zprávy má ty nejlepší politické názory. Proto je žádoucí věřit mu.[18]

Černá propaganda naopak nemá známé zdroje a v jejím rámci se vytvářejí a rozšiřují lži, podvody a klamy. Její tvůrce se neobává sáhnout i po velké lži, důležité je, že poslouží jeho cílům. Pokud ovšem dojde k prozrazení černé

---

[16] JOHNSON-CARTEE S., Karen. *Strategic Political Communication*, Lanham 2004, ISBN 978-0742528826

[17] Tamtéž

[18] JOWETT S., Gareth, O`DONNELL, Victoria. *Propaganda and Persuasion*, Thousands Oaks 2006. ISBN 978-1412977821

propagandy, vzejde z toho vlna kritického odsouzení. Při tomto typu propagandy je důležité porozumět povaze cílených adresátů, aby byla zpráva co nejvíce uvěřitelná a měla tedy úspěch. Dokonalým příkladem černé propagandy může být práce nacistického ministra pro lidovou osvětu a propagandu Josepha Goebbelse, který využíval k propagandě masová média.[19]

Šedá propaganda, jak už název napovídá, se nachází uprostřed mezi dvěma výše zmíněnými. Zdroje informací nemusí mít nutně určený a přesný obsah a sdělení z toho vyplývající je nejasné. Tento typ propagandy bývá použit k ospravedlňování vojenských operací (např. Sověti ji užili k ospravedlnění invaze do Afghánistánu), k očernění nepřítele či konkurenta (např. Sověti využili zavraždění Martina Luthera Kinga mladšího k pošpinění pověsti Spojených států).[20]

1.4. Informační válka

Informační válka jako taková nemá obecně ucelenou a přijímanou definici a lze u ní spatřovat mnoho pojetí. Problematice definice se věnují tyto publikace od Daniel Ventre *„Cyberwar and Information warfare“* (2011) nebo Martin C. Libicki *„What is Information warfare?“* (1995).

Publikace z 90. let 20. století se zaměřuje primárně na technický aspekt informační války. Týká se zejména období, kdy počítače a internet začaly nastupovat do celého spektra oborů, zahrnující armády a v této době byla informační válka chápána, jako válka výpočetních strojů a komunikačních zařízení. Hlavně s rozvojem internetu, sociálních sítí a masmédií si můžeme všimnout, že informační válka se přesouvá spíše k sociální perspektivě a informacím a komunikaci vůči masám.

William Hutchinson se věnuje právě tomuto posunu v článku *„Information Warfare and Deception“*. Naráží v něm na posun od primárně technologických aspektů k podrývání a klamání, jež má za cíl ovlivňovat masy. Informační válka ve smyslu

[19] JOWETT S., Gareth, O`DONNELL, Victoria. *Propaganda and Persuasion*, Thousands Oaks 2006. ISBN 978-1412977821

[20] JOHNSON-CARTEE S., Karen. *Strategic Political Communication*, Lanham 2004, ISBN 978-0742528826

počítačů se dnes nazývá spíše kybernetickou válkou. Pojem informační války, tak lze vnímat jako obecný pojem, pod který lze zahrnout řadu subkonceptů jako jsou elektronická válka, psychologická válka a operace, válka hackerů, kybernetická válka válka veleni, řízení a spojů nebo informačně-ekonomická válka. Detailní vymezení konceptů a vývoj dělení nabízí např. Damjanović ve své analýze *„Types of Information warfare and examples of malicious programs of information warfare“.*

1.4.1. Obecná definice

Obecně ji lze charakterizovat jako *„obranné/útočné využívání informací a informačních systémů za účelem zneužití, poškození nebo zničení informačního systému a informací protivníka s cílem získání vojenské nebo jiné výhody nad ním“.*[21] Přičemž lze vidět tři možné dimenze jejího pojetí: *1. „válka o informace“ (získávání informací o protivníkovi a jeho možnostech s cílem chránit sebe), 2. „válka proti informacím“ (ochrana vlastních informací a informačních systémů a ničení protivníkových) a 3. „válka skrze informace“ (produkování dezinformací a klamů za účelem získání převahy nad protivníkem).*[22]

Informační válka se dá vést ve fyzickém i mentálním prostředí. Ve fyzickém prostředí se jedná např. o útok na komunikační centra nepřítele s cílem jejich likvidace. V mentálním prostředí se pak jedná o psychologické a informační operace (propaganda, dezinformace, vlivové operace apod.).

V této diplomové práci chci hlavně poukázat na proměnu světa v informační společnost, jež vedla v posledních dekádách k určitým proměnám v bezpečnosti. V rámci válek a střetů států v mezinárodním systému jsou daleko více využívány nekonvenční prostředky a zároveň se mění i strategie. Od fyzické kontroly se přechází spíš k virtuální, internetové kontrole společnosti a jednotlivců. Informační válka je v dnešní debatě velice přítomná. Problematické však je, že v západních společnostech došlo především po roce 2014 k rozvoji debaty. Z tradiční politické

[21] EHLERS, Vernon J. *Information Warfare and International Security* [online]. NATO Parliamentary Assembly, 1999 [cit. 12.1.2022]. Dostupné z: http://www.iwar.org.uk/iwar/resources/nato/as285stc-e.html.

[22] Tamtéž

války v mezinárodním prostředí se vytvořila ruská hybridně-informační válka, přičemž Západ má být její obětí v podobě dezinformačních kampaní, fake news a šíření ruských informací, což má za následek sekuralizaci společnosti.

1.4.2. Ruské pojetí informační války vs. Západní

- Ruské pojetí informační války – jejich pojetí je komplexní a kombinuje vojenské i nevojenské z hlediska informačního prostředí (Doctrine of Information Security of the Russian Federation, 2016). Jejich pojetí z pohledu západních odborníků není omezeno na dobu válečného konfliktu.[23] Je zjevné, že se jedná o důraz na ruskou perspektivu hybridní války, kdy je sociální složka důležitou částí konfliktu a doba míru a války nemají přesně určené hranice. Někdy se v ruském pojetí mluví o tzv. *„informačně-psychologické válce“.*[24] Ruská informační válka pojímá všechny části informační války a pojí je do celku systémů metod a úkolů. Za cíl si ukládá ovlivnit vnímání a chování nepřátelské entity, její populace a mezinárodního společenství na všech úrovních.[25] Rusko přikládá velkou důležitost informacím a informačnímu prostoru. Ovlivňování populace skrze akce informační války může rozhodnout moderní války.

- Západní pojetí informační války – důraz je zde kladen na technologický aspekt informační války. Především na kybernetickou válku (válka ve virtuálním prostoru) a na válku řízení a spojů (velící struktura, informační infrastruktura). V rámci práce s obyvatelstvem se primárně jedná o

[23] KEIR, Giles. The Next Phase of Russian Information Warfare [online]. NATO Stratcom, 2016 [cit. 12.1.2022]. Dostupné z: https://www.stratcomcoe.org/next-phase-russianinformation-warfare-keir-giles

[24] CHEKINOV, Sergei a Sergei BOGDANOV. The Nature and Content of a New-Generation War. Dostupné také z: http://www.eastviewpress.com/Files/MT_FROM%20THE%20CURRENT%20ISSUE_No.4_2013.pdf

[25] KEIR, Giles. The Next Phase of Russian Information Warfare [online]. NATO Stratcom, 2016 [cit. 12.1.2022]. Dostupné z: https://www.stratcomcoe.org/next-phase-russianinformation-warfare-keir-giles

psychologické a informační operace, které jsou nicméně vedeny především v souvislosti s válečnými operacemi jako podpůrná složka.[26]

1.5. Hybridní hrozby – koncepce a přístup k nim

1.5.1. Definice hybridních hrozeb

Při hledání definice hybridní hrozby najdeme spoustu výkladu a po chvíli dojdeme k tomu, že spatřujeme nejednotnost v definicích, což nám nejasně dává najevo o jak spletité téma se jedná. Právě nejednotnost mezi autory lze vidět již z volby slov a využívání několika odlišných termínů. Při vyhledávání v rámci různých publikací se setkáme s termíny:,,hybridní válka“, ,,hybridní hrozby“ či ,,hybridní taktiky“. Tyto rozdíly nicméně nebrání hlubšímu zkoumání výše zmíněných pojmů, jelikož při zkoumání rozdílů dojdeme k tomu, že rozdíly jsou marginální a názvy jsou různě kombinovány a využívány v textech v závislosti na kontextu. Hybridní válka je v mnoha publikacích (např. Frank Hoffman) používána k vysvětlení tohoto konceptu na příkladech válečných konfliktů, kdežto hybridní hrozba je daleko obsáhlejší a popisuje hrozby i mimo válečný konflikt. V literatuře se tedy spíše setkáme s tímto pojmem a najdeme ho také v oficiálních dokumentech jako je Společný rámec pro boj proti hybridním hrozbám Evropské unie, kde jsou hybridní hrozby definované jako „ *soubor různých nátlakových a podvratných činností a konvenčních i nekonvenčních metod (např. diplomatických, vojenských, ekonomických a technologických), které mohou různí státní i nestátní aktéři koordinovaným způsobem využívat k tomu, aby dosáhli konkrétních cílů, aniž by formálně vyhlásili válku. Snahou je obvykle využívat zranitelnosti cíle a vytvářet nepřehledné situace s cílem narušit rozhodovací procesy. Nástrojem těchto hybridních hrozeb mohou být masivní dezinformační kampaně a využívání*

[26] WIDNALL, Sheila E., Cornerstones of information warfare [online]. IWS - The Information Warfare Site [cit. 10.1.2022]. Dostupné z: http://www.iwar.org.uk/iwar/resources/usaf/iw/corner.html

sociálních médií k propagandě nebo k radikalizaci, náboru a přímému ovládání příznivců.“[27]

1.5.2. Koncepce Evropské unie obrany proti hybridním hrozbám

Evropská unie (dále EU) je bezesporu jedním z hlavních politických aktérů na mezinárodní půdě a lze o ní také smýšlet jako jedna z protivah ruského a čínského vlivu. Jako jedno z nejaktuálnějších a nejpalčivějších nebezpečí vnímá právě hybridní hrozby, které mohou působit jak na členské státy jako takové, tak i na EU jako celek. Nicméně teprve v letech 2015-2016 se tomuto tématu začala EU více věnovat a podnikat preventivní kroky pro co nejlepší obranu. Díky tomu právě v roce 2016 vydala již zmiňovaný dokument „Společný rámec pro boj proti hybridním hrozbám“, který obsahuje 22 styčných bodů, které vysvětlují, jaký bude přístup EU jako takové a také obsahují doporučení členským státům, jak k hybridním hrozbám přistupovat a jaký zvolit přístup v rámci problematiky hybridních hrozeb.

Pokud si přečteme dokument, zjistíme, že je z něj patrný postoj EU, a to že hybridní taktiky považuje za jednu z hlavních hrozeb, které ohrožují její hodnoty jako je liberální smýšlení a demokratické zřízení. Hlavní slabiny jsou spatřovány v trhlinách členských států jako takových. EU usiluje o zajištění jednotlivých členských států. Ty jsou nicméně do určité míry odlišné a záleží na podmínkách, které ve státech panují. Prioritou by tedy pro členské státy měla být identifikace slabých stránek a trhlin v politickém a společenském nastavení a snaha o jejich nápravu. Další stupeň v obraně proti hybridním hrozbám by měla být snaha o vzájemné zlepšení spolupráce na bezpečnostní úrovni, jako je efektivnější a rychlejší sdílení informací, lepší koordinace při spolupráci, protože ty mají hlavní roli v boji proti hybridním hrozbám.[28]

---

[27] Boj proti dezinformacím o COVID-19 – pravda a mýty [online]. EUR-lex. [cit.12.1.2022]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content

[28] Senat.cz: Společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě Společný rámec pro boj proti hybridním hrozbám Reakce Evropské unie [online]. [cit.9.1.2022]. Dostupné z: https://www.senat.cz

Dílčí kroky definované v tomto dokumentu tvoří rámec celospolečenského přístupu, na který klade důraz vícero odborníků. Zvláštní důraz je pak také kladen na vznik Střediska Excelence. Jedná se o organizaci tvořenou odborníky na téma hybridních hrozeb, kteří mají za úkol výzkum využívání hybridních strategií a podnícení rozvoje nových návrhů a technologií v rámci soukromého i průmyslového sektoru, což má za cíl pomoci členským státům při zvyšování jejich obrany.[29]

1.6. Konspirační teorie

1.6.1. Definice konspiračních teorií

Jedná se o hypotézu, že se skrze vysvětlení či spekulaci napovídá, že se dvě nebo více osob nebo organizací spiklo s cílem působit či zatajovat svou činnost prostřednictvím tajného plánování a jednání, které je považováno za nemorální, nelegální či jinak škodlivé.

Pojem konspirační teorie byl poprvé použit v roce 1909 v American History Review. Nejprve se jednalo o neutrální označení bez negativní konotace, Negativní zabarvení dodal konspiračním teoriím až Karl Popper, který ve své knize Otevřená společnost a její nepřátelé kritizoval totalitaristické politické ideologie a důvod jejich vzniku viděl právě v konspiračních teorií.[30]

Jako pojmy v předešlých kapitolách, ani termín konspirační teorie nemá přesně stanovenou definici a odborníci na tento fenomén mají odlišné nazírání. Pro příklad ve slovníku *Oxford Dictionary* je definice následující: „víra, že některé skryté, ale vlivné organizace jsou zodpovědné za nevysvětlitelné události.“[31] Slovník *The American Heritage Dictionary of the English Language* jsou

[29] Senat.cz: Společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě Společný rámec pro boj proti hybridním hrozbám Reakce Evropské unie [online]. [cit.9.1.2022]. Dostupné z: https://www.senat.cz

[30] POPPER, K. The Open Society and Its Enemies. Princeton University Press, 2013. ISBN: 0415237319

[31] HORNBY, Albert Sydney, DEUTER, Margaret, ed. *Oxford advanced learner's dictionary of current English*. Ninth edition. Oxford: Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-479878-5.

konspirační teorie definované jako *„teorie snažící se vyložit zpochybňované události jako spiknutí tajného spolku či organizace tak, aniž by se jednalo o individuální akt jedince“.*[32] Karl Popper ve své publikaci uvádí, že jde o *„vysvětlení společenského fenoménu, který spočívá v objevení jedinců či skupin, které mají zájem na výskytu tohoto fenoménu“.*[33]

I přes rozdílné definice můžeme pozorovat společné východisko vyznění, tedy, že za nepochopitelné události zodpovídá vláda či nějaké tajné organizace. Oficiální politiky konspirační teorie odmítají jako lživý konstrukt šířený osobami, kteří jsou ideologičtí nepřátelé režimu či lidé trpící psychickou poruchou s cílem je poškodit.

1.6.2. Tři základní prvky konspiračních teorií dle Barkuna

a) Nic se neděje náhodně: Spiknutí předpokládá, že svět je založený na záměrnosti, ve kterém neexistuje nic jako náhoda či shoda okolností. Veškeré dění je tak výsledkem záměru.
b) Nic není takové, jak se zdá: Zdání nás může klamat. Spiklenci chtějí ostatní oklamat proto, aby zakryli svou identitu a činnost. Tento klam mající podobu neviny je poté pokládán za záruku toho, že skupiny dopouštějící se spiknutí jsou nevinné.
c) Vše spolu souvisí: Vzhledem k tomu, že ve světě konspirací není prostor pro náhodu, je základem víra v to, že spiknutí může být kdekoliv, ačkoliv je skryto našim pohledům. Z tohoto důvodu se musí konspirační teoretik zapojit do trvalého procesu, který má za úkol zmapovat tyto skryté souvislosti.[34]

---

[32] Conspiracy theory. The American Heritage Dictionary of thne English Language, ISBN 0618701729

[33] POPPER, K. The Open Society and Its Enemies. Princeton University Press, 2013. ISBN: 0415237319

[34] BARKUN, M. A culture of conspiracy: apocalyptic visions in contemporary America. ISBN 978-0520248120

1.6.3. Kategorizace konspiračních teorií dle typologie Walkera

a) Vnější nepřítel: spiklenci se mobilizují mimo komunitu, kde také proti ní intrikují
b) Vnitřní nepřítel: spiklenci se schovávají uvnitř komunity, kde se snaží být k nerozeznání od ostatních členů.
c) Nepřítel shůry: označení zahrnující mocné osoby, které manipulují se systémem ve svůj vlastní prospěch.
d) Nepřítel z hlubin: osoby spadající do nižších tříd, které jsou připravené prolomit sféru útlaku, která na ně dopadá a změnit společenský řád.
e) Dobročinná spiknutí: pojem označující dobročinné síly pracují v zákulisí tak, aby zlepšily svět a pomáhaly lidem.[35]

U tohoto autora lze spatřovat způsob kategorizace, který je založený na iniciátorovi daných událostí. Dále také Walker ve spiknutí nespatřuje pouze zlé stránky nýbrž klade důraz na to, že za spiknutím může být také dobrý úmysl. Dále uvádí důležitou věc a to, že za spiknutím nemusí být pouze vláda nebo určitá mocná a vlivná organizace, ale i osoby, které se pohybují na nižších místech, co se týká společenského významu, které k uvěření v konspirace dohnala jejich zoufalost a frustrace ze systému.

1.6.4. Sedm rysů konspirativního myšlení CONSPIR

1) Rozporuplnost (Contadictory) – Zastánci a šiřitelé konspirativních tvrzení můžou věřit několika myšlenkám zároveň, které si protiřečí. Nejdůležitější je pro ně víra ve svá tvrzení a nevadí jim tedy, že věří nekonzistentním a rozporuplným tvrzením.
2) Silná podezřívavost (Overriding suspucion) – Odmítaní uvěřit jakémukoliv tvrzení, které nespadá do rámce dané konspirativní teorie.
3) Nekalý záměr (Nefarious Intent) – Jakékoliv motivy spiknutí jsou považovány konspirátory za nekalé. Nikdy nepřipustí, že by spiknutí bylo vytvořeno za účelem dobrého úmyslu.

[35] WALKER, J. The United States of paranoia: a conspiracy theory, Harper Collins. 2013. ISBN 0062135562

4) Něco musí být špatně (Something must be wrong) – Občas konspirátoři opustí od původních myšlenek, nicméně to nic nezmění na jejich postoji. Stále věří, že je něco špatně a informace podávané veřejnosti jsou založené na klamu.
5) Pronásledovaná oběť (Persecuted victim) – Tvůrci a zastánci konspiračních teoirií se vnímají jako oběti, jenž jsou pronásledované organizovaným spiknutím. Zároveň se vnímají jako hrdinové, kteří se nebojí postavit proti spiklencům.
6) Imunita vůči důkazům (Immune to evidence) – Důkazy, které vyvracejí konspirační teorii musí vycházet ze spiknutí. Čím více jsou důkazy přesvědčivé, tím spíše se musí spiklenci snažit o utvrzení lidí v tom, že mají pravdu.
7) Zdůvodnění si nahodilosti (Re-inerpreting randomness) - silní podezřívavost vede k přesvědčení, že se nic neděje náhodně. Malé náhodné události jsou poté interpretovány jako důkazy o spiknutí.[36]

1.6.5. Konspirační teorie a moderní doba

V dnešní době se konspiračním teoriím daří nebývale dobře, a to hlavně díky daleko větší propojenosti celého světa. Velkou zásluhu na tom mají také sociální média, která mají nebývalý dosah a propojují osoby, které by se v minulosti nikdy nesetkali. Chybí určitý bezpečnostní mechanismus a díky tomu se mylné informace šíří dál, někdy rychleji než skutečné informace.[37] Nejčastějšími propagátory těchto teorií jsou falešné účty nebo automatizované počítačové programy neboli „boty“. Nedávná analýza tweetů o viru Zika zjistila, že počet propagátorů konspiračních teorií byl více než dvojnásobný v porovnání s vyvraceči těchto teorií.[38]

---

[36] climatechangecommunication.org: Příručka o konspiračních teoriích [online]. [cit.10.1.2022]. Dostupné z: https://www.climatechangecommunication.org/wpcontent/uploads/2021/04/ConspiracyTheoryHandbook_Czech.pdf

[37] Tamtéž

[38] Tamtéž

Konspirační teorie nejsou vždy výsledkem chybných názorů, kterým člověk doopravdy věří. Z politických a strategických důvodů mohou být cíleně vytvářeny nebo zesilovány. Můžeme narazit například na důkazy o tom, že ruská vláda v letech 2015 a 2018 přispěla k rozšiřování politických konspiračních teorií na Západě.[39]

2. Dezinformace v České republice a Evropské Unii

2.1. Strategie Evropské unie v postupu proti dezinformacím

Již před začátkem pandemie byla hrozba dezinformací a jejich následků ničivá. Proto také v roce 2018 vydala Komise Akční plán EU proti dezinformacím. Ve stejném roce vznikl dobrovolný kodex tzv. Code of Practice, který bojuje proti šíření dezinformací a k jeho dodržování se zavázalo mnoho významných sociálních platforem mimo jiné Facebook, Twitter, Google a o rok později také Microsoft.

Dle Komise EU pouze takový kodex nestačí a je nutné přitvrdit. Podle informací Komise se dezinformací ohledně koronaviru objevilo přes sedm milionů.

Současná světová pandemie ukázala slabé stránky celé EU a jejích členských států. Jedním z hlavních cílů je tedy spolupráce sociálních sítí nebo internetových vyhledávačů s organizacemi, která ověřují fakta, tzv fact-checkers.[40]

Před koncem roku 2020 začala Evropská komise připravovat závazná pravidla pro internetové platformy, ty mají postupovat efektivněji proti zveřejňování manipulativních příspěvků. Povinné bude také označování politické reklamy a zveřejnění jejích zadavatelů.

---

[39] climatechangecommunication.org: Příručka o konspiračních teoriích [online]. [cit.10.1.2022]. Dostupné z: https://www.climatechangecommunication.org/wpcontent/uploads/2021/04/ConspiracyTheoryHandbook_Czech.pdf

[40] HENDRYCH, Lukáš. EU přitvrdí v boji proti dezinformacím. Covid-19 nám otevřel oči, říká Komise [online]. 2020. [cit. 11.1.2022]. Dostupné z: https://euractiv.cz/

Platformy tedy budou muset zajistit transparentnost příspěvků pro usnadnění orientace uživatelům v manipulativním obsahu na sítích a internetu. V jednotlivých státech budou regulátoři, kteří budou mít na starosti koordinaci se zodpovědnými evropskými úřady.

Takové snahy se nevyhnou kritice, místopředsedkyně komise Věra Jourová, která prohlásila, že „svoboda projevu je zásadní.“[41] Dále však tvrdí: "Musíme přizpůsobit naše pravidla možnostem a výzvám digitálního věku." Evropská demokracie není dostatečně odolná vůči manipulacím a dezinformacím.“[42]

2.1.1. Strategie EU v boji s dezinformační kampaní Covid-19

Jak jsem již zmiňovala v předešlé kapitole, EU vidí dezinformace jako palčivý problém - s nástupem pandemie Covid-19 o to nebezpečnější. Dezinformace o koronaviru se neustále šíří, a i proto EU navádí své občany k ověřování nalezených informací na spolehlivých a ověřených zdrojích. Dále nabádá své občany a občany členských státu pro řízení se doporučeními svých zdravotnických orgánů v dané zemi a sledování sdělení stránek příslušných orgánů EU a mezinárodních organizací jako například Světová zdravotnická organizace (WHO) či Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC). Jedná se o agenturu vytvořenou EU, jež je zaměřená na prevenci ve zdravotnické sféře a na epidemiologickou kontrolu nemocí zahrnující Covid-19. Zároveň vydává Eurosurveillance.[43]

V boji s dezinformacemi spolupracují všechny orgány Evropské unie, které také blízce souvisí s on-line platformami. Ty nabádají k podporování spolehlivých a pravdivých zdrojů a potlačování obsahu, který byl na základě faktů prohlášen za nepravdivý, popřípadě nejasný a odstraňování obsahu jevícího známky nezákonnosti či takového, který by mohl vést ke způsobení fyzické újmy. Takové

[41] Novinky.cz. EU chystá závazná pravidla pro odstraňování dezinformací [online]. Novinky.cz. 2020 [cit.11.1.2022]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/

[42] Tamtéž

[43] European-union.europa.eu: Institutions and bodies profiles [online]. [cit.11.1.2022]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu

snahy vedly například k zavedení oznámení na sociální síti TikTok „zjišťujte si fakta“. Toto oznámení varuje před neověřeným obsahem. Následně na to společnost Google informovala o rozšíření funkce pro všechny členské státy EU, která při vyhledávání zobrazuje uživatelům pouze spolehlivé informace.[44] O taková opatření se Evropské orgány snažily primárně z důvodu zmiňovaných také ve Společném sdělení Evropského parlamentu, Evropské radě, Radě, Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Jedná se o zvýšenou sledovanost sociálních platforem jako Instagram, Facebook, Twitter, či TikTok a YouTube, kvůli omezení setkávání se a izolaci obyvatel ve svých domovech. Nepřesné a nedostatečné informace o viru se prokázaly jako živná půda pro rozšiřování nepravdivých či klamavých informací.[45]

Ve výše zmiňovaném prohlášení jsou také zvýrazněné oblasti, díky kterým byly odhaleny další zásadní problémy, jež jsou třeba adresovat, pokud mluvíme o posilování demokracie. Přístup k posílení demokracie bude tedy stanoven v Plánu pro demokracii, což oznámila předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyenová. Za cíl si tento plán klade posílení činností EU v rámci boje proti dezinformacím a sestavení flexibilního postupu proti moderním hrozbám a manipulací. Další cíl bude podpora nezávislých a svobodných médií a sdělovacích prostředků. Součástí tohoto plánu bude také plánovaný akt o digitálních službách upravující digitální služby.[46]

Dezinformační kampaň a infodemie zahrnující Covid-19 byla okamžitá, a to vyžadovalo bleskovou reakci ze strany EU a jejích členských států. Dle společného sdělení mohou mít dezinformace negativní dopad. „*Mohou vést k tomu, že lidé budou ignorovat oficiální zdravotní pokyny a budou se dopouštět*

[44] consilium.europa.eu: Fighting desinforamtion [online]. [cit.13.1.2022]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu

[45] Boj proti dezinformacím o COVID-19 – pravda a mýty [online]. EUR-lex. [cit.12.1.2022]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content

[46] Tamtéž

riskantního chování, nebo mohou mít negativní dopad na naše demokratické instituce, společnosti, jakož i na naši ekonomickou a finanční situaci.“[47]

Krize také uvedla na světlo nová rizika. Kromě už známých problémům týkajících se dezinformací jako jsou dezinformační kampaně ze stran domácích a zahraničních aktérů s cílem hanobit a poškodit instituce EU, její demokratický základ a důvěryhodnost mohou být mimo jiné občané zneužíváni nebo se mohou stát oběťmi trestných činností. Prevence těchto rizik vyžaduje opatření vydávána prostřednictvím ověřených postupů EU, ale také prostřednictvím ověřených postupů členských států, platforem pro sociální média a občanské společnosti či mezinárodní spolupráce, která si klade za cíl posílit odolnost občanů proti dezinformacím.

2.1.2. Seznam příkladů spojených s komplikovaností situace během pandemie Covid-19

- Zavádějící Informace šířené ve společnosti týkajících se otázek zdraví – nejedná se o nezákonné činnosti, nicméně šíření obsahu jako např. prohlášení, že mytí rukou nepomáhá nebo že koronavirus je nebezpečný pouze pro starší osoby, může vést k ohrožení životů a podkopávat snahy o zmírnění šíření pandemie.
- Konspirační teorie ohrožující lidské zdraví a poškozující soudržnost společenství, které mohou vést k veřejnému násilí či sociálním nepokojům – například konspirační teorie, dle které stanice 5G šíří Covid-19, což vedlo k útokům na vysílače. Dále zmíním konspiraci, podle které Covid-19 šíří určitá náboženská či etnická skupina, což může vést k rasistickým útokům.
- Nezákonné nenávistné projevy – nárůst rasistického a xenofobního obsahu v závislosti na šíření Covid-19.
- Spotřebitelské podvody – prodej „zázračných produktů“, které nemají podložené zdravotnické potvrzení. Taková jednání jsou nezákonná a je potřeba zakročení příslušných orgánů.

[47] Boj proti dezinformacím o COVID-19 – pravda a mýty [online]. EUR-lex. [cit.12.1.2022]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content

- Kybrekriminalita – hacking či phishing, který využívá odkazy v návaznosti na Covid-19 k rozšiřování škodlivých malwarů.
- Dezinformační kampaně šířené zahraničními aktéry, a to zejména Ruskem a Čínou – jedná se o snahu narušit demokratické základy a zvětšit společenskou polarizaci.[48]

Co se týká trestných činností - Europol ve spolupráci s členskými státy pravidelně aktualizuje a zveřejňuje informace, jak pachatelé operují v neustále se měnících podmínkách pandemie.[49]

Ve světle popsaných věcí je jedním z důležitých poznatků, že musíme rozlišovat rozdíly mezi formami zavádějícího či nepravdivého obsahu nalezeného v rámci informací o pandemii a dle toho nastavit reakce. Důležité je tedy rozlišit nezákonný obsah, který je definovanými právními normami a obsahem, který není nezákonný, ale může být škodlivý. Dalším důležitým faktorem je, zda existuje úmysl způsobit veřejnou škodu či úmyslně klamat nebo způsobit ekonomické problémy, z kterých je možné následně těžit. Pokud takový záměr doopravdy existuje obsah je označen za dezinformaci. Za zavádějící informace lze považovat takový obsah, který je nevědomě rozšiřován v dobré víře například v rodině nebo mezi přáteli.

Krize Covid-19 a dezinformací ukázala, že by EU měla zapracovat na koordinovanější, propracovanější a rychlejší reakci. K řešení tohoto problému je potřeba správně pochopit a detailně popsat hrozby s tím související a jaký mohou mít dopad. Vezmeme-li v potaz rychlý vývoj krize Covid-19, musí také EU bleskově reagovat a pracovat na zlepšení svých opatření a řešení či předcházení nových krizí. Momentálně je největší výzvou pro EU boj s dezinformacemi zahrnující očkování, které je terčem nespočet falešných zpráv, konspiračních teorií a dezinformací.

[48] Boj proti dezinformacím o COVID-19 – pravda a mýty [online]. EUR-lex. [cit.12.1.2022]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content

[49] consilium.europa.eu: Fighting desinforamtion [online]. [cit.13.1.2022]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu

2.1.3. Projekty pro boj s dezinformacemi financované Evropskou Unií

Evropská Unie v roce 2020 vyčlenila nemalé zdroje z programu pro výzkum a inovace Horizont 2020 (nyní Horizont Evropa) pro ověřování pravdivost informací na sociálních sítích a médiích. Jednalo se například o projekty PROVENANCE, SocialTruth, EUNOMIA, WeVerify.

V roce 2020 vznikla také tzv. sociální observatoř pro analýzu dezinformací a sociálních médií (SOMA). Ta dodnes dala dohromady velké množství analýz a zdrojů, které zahrnují poznatky ohledně dezinformací a „infodemií“. Řešení navrhovaná skrze tuto observatoř mají formu různých projektů zahrnujících například platformu pro ověřování informací, faktů, návod k posouzení dopadu dezinformací na sociálně-ekonomické faktory. Dále strategie pro zvyšování mediální gramotnosti, analýzy právních předpisů a s tím související překážky v rámci EU i členských států.

Projekt financovaný EU, který má stále trvání je HERoS. Ten má za úkol zlepšovat účinnosti reakce na virovou epidemii. Snaží se poskytnout pomoc osobám při řešení ohrožení veřejného zdraví a poskytnout takovým lidem pomoc pro způsobilá rozhodnutí. Tento projekt pracuje na nových metodách kategorizace a rozdělení informací ze sociálních médií, což má za cíl pomoct v boji proti nepravdivým informacím o Covid-19.

Další projekt s názvem FANDAGO je určen pro shromažďování a ověřování typologií zpravodajských údajů, sociálních médií a přístupných dat, čímž chce docílit odhalování falešných zpráv a zajistit efektivnější a jistější komunikaci pro všechny občany EU. Projekt se kvůli tomu snaží poskytnout návody a techniky pro integrovanou platformu pro data s velkým objemem a pomoct tím tradičním mediálním zdrojům postavit se aktuální ekonomice „datových“ zpráv navýšenou přehledností nových výzkumů a inovací.

2.2. Dezinformace a vládní strategie české vlády v boji proti jejich šíření

2.2.1. Začátek infodemie v České republice

První dezinformace související s Covid-19, která se dle výzkumu Semantic Visions rozšířila po světě byla ze dne 20. ledna 2020. Jednalo se o obvinění USA z vytvoření a rozšíření viru jako biologické zbraně. Informace byly zveřejněny na ruském webu tvzvezda.ru.[50] Jedná se o médium spadající pod ruské ministerstvo obrany. Americký opačný výklad vzniku viru na sebe nenechal dlouho čekat, když v americkém zpravodaji Washington Post vyšel článek, kde byla obviňována naopak Čína, že jejich vědcům nový virus unikl z laboratoře ve Wuhanu.[51] Tyto dezinformace zaznamenaly v ČR velký úspěch, kdy podle průzkumu od STEM zhruba 50 % obyvatel ČR věřilo, že COVID-19 byl vytvořen uměle v laboratoři. Tento průzkum vypovídá hodně o tom, jak v ČR bylo přistupováno k dezinformacím ze strany veřejnosti, kdy na začátku pandemie okolo 40 % Čechů věřilo několika nejrozšířenějším dezinformacím o koronaviru.[52]

V roce 2020 tedy nevypukla pouze pandemie COVID-19, ale i informační pandemie („infodemie“). Dezinformační kampaně začala demokratická společnost vnímat už v roce 2016. V ČR bylo například zřízeno Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám (CTHH) na doporučení z několika kapitol Auditu národní bezpečnosti, kdy tento audit vyhodnotil rizika spojená s šířením dezinformací jako podstatnou hrozbu pro vnější i vnitřní bezpečnost státu.[53]

---

[50] ARSENTIEVA, Alexandra. The Expert Linked The Outbreak Of Pneumonia In China With The Test Of Biological Weapons. *Tvzvezda*. [online]. 2020, [cit. 23.2.2022]. Dostupné z: https://Tvzvezda.Ru/News/2020120172-Bpemb.Html.

[51] GERTZ, Bill. Coronavirus may have originated in lab linked to China's biowarfare program. *Washington Times*. [online]. 2020, [cit. 23.2.2022]. Dostupné z: https://www.washingtontimes.com/news/2020/jan/26/coronavirus-link-to-china-biowarfare-program-possi/

[52] STEM. Mýtům a konspiracím o COVID-19 věří více než třetina české internetové populace. 2021. In STEM [online]. [cit. 24.1.2022]. Dostupné z: https://www.stem.cz/mytum-a-konspiracim-o-covid-19-veri-vice-nez-tretina-ceske-internetove-populace/

[53] www.mvcr.cz: *Centrum proti terorismu a hybdridním hrozbám* [online]. [cit.24.1.2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/centrum-proti-terorismu-a-hybridnim-hrozbam.aspx

Jak se ale ukázalo tato a jí podobné instituce v EU nestačily a bylo třeba podniknout další kroky, které by fungovaly efektivněji a zamezily by šíření vln dezinformací spojených s onemocněním Covid-19, jež se valily ze všech stran všude po světě. V ČR pohotově zakročily občanské iniciativy, které fungovaly i v době před pandemií. Jednalo se o fact-checkingové webové stránky, které vyvracejí manipulativní či přímo lživý obsah spojený s nejrůznějšími tématy. V době „infodemie“ koronaviru pokračovaly ve své činnosti s primárním zaměřením právě na dezinformace spojené s pandemií a virem jako takovým. Takovým obsahem se nechalo inspirovat také Ministerstvo zdravotnictví České republiky, kdy na svých webových stránkách zveřejnili nejrozšířenější manipulativní či lživé informace týkajících se koronaviru.[54]

Kromě vytvoření této webové stránky na webu MVČR v první vlně jiná další snaha v potírání dezinformací ze strany vlády vidět nebyla. Naopak, dle studie Bezpečnostního centra Evropské hodnoty, čeští politici sami podporovali dezinformace na svých sociálních sítích, které také používali i pro jejich šíření a vytváření. Jako příklad můžu uvést Ivana Davida, poslance za SPD, který je také držitelem domény Nová republika, což je jeden ze známých dezinformačních webů. Dalšími příklady můžou být Tomio Okamura, Radim Fiala či Lubomír Volný, kteří využívali své sociální sítě.[55]

Se snižováním počtu nakažených, uvolňování opatření proti šíření Covid-19 nařízených vládou a pomalý návrat k normálu na přelomu května/června 2020 zapříčinilo lehké opadnutí zájmu o informace spojené s virem a tím skončila také první vlna dezinformací, dle výzkumu PSSI.[56] Autoři a platformy dezinformačních webů v létě 2020 začali hledat jiné zdroje a témata k publikování a infodemie

---

[54] www.mvcr.cz: *Koronavirus: Přehled hlavních dezinformačních sdělení* [online]. [cit.24.1.2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/koronavirus-prehled-hlavnich-dezinformacnich-sdeleni.aspx.

[55] ŠPALKOVÁ, Veronika, ČINČEROVÁ, Zuzana. *Rok 2020: Jak vláda prohrála s dvěma vlnami dezinformací o koronaviru* [online]. Praha, europeanvalues.cz, 2020 [cit. 23.1.5.2022]. Dostupné z: https://europeanvalues.cz/wp-content/uploads/2021/03/covid-report50.pdf

[56] SYROVÁTKA, Jonáš, PINKAS, Šimon. Infodemie: Koronavirus a konspirace v České republice. *PSSI* [online]. 2020, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://www.pssi.cz/publications/11-case-study-of-disinformation-related-to-coronavirus.

spojená s koronavirem na chvíli ustala. Informační boje mezi západními zeměmi a Ruskem ovšem stále pokračovali a se začátkem druhé vlny pandemie přišla i druhá vlna infodemie.

Druhá vlna byla primárně zaměřená na vakcinaci proti koronaviru. Dezinformace s tím spojené, kterým se budu věnovat v další kapitole, měli za následek, že 45 % respondentů v průzkumu od STEM vyjádřilo odmítnutí očkování.[57] Nicméně tento trend se postupem času se měnil a na začátku roku 2021 už téměř 60% populace bylo ochotno se nechat jít naočkovat. Nicméně zvyšování počtu očkovaných bylo pomalé a dezinformace ohledně vakcinace a potažmo i opatření přímo ohrožovaly životy a zdraví obyvatel.

Co se týká důvěry ve vládu a důvěry v jejich postupy ve zvládání pandemie, zde můžeme sledovat zcela opačný trend, kdy v březnu 2020 vládě věřila většina české společnosti. V prosinci téhož roku klesla důvěra až na 44 % dle průzkumu od agentury Behavio.[58]

2.2.2. Reakce vlády a MZČR na šíření dezinformací během pandemie

Celkově česká vláda na první i druhou vlnu infodemie reagovala se zpožděním a z části i proto zde velké procento společnosti věřilo manipulačním a lživým informacím. Nepřipravenost vlády na podporu očkování je také jeden z faktorů, který zapříčinil zmenšený zájem. Vláda začala kampaň na jeho podporu v podstatě až po jeho zahájení.

Příčinu pomalé, nedostatečné a neucelené strategie české vlády můžeme spatřovat v nesplnění kroků popsaných v Auditu národní bezpečnosti z roku 2016, které se věnují nutnosti zajistit vytvoření koncepce strategické komunikace. Do dnešní doby nemají ministerstva obrany, zahraničí ani vnitra pracoviště zaměřující

[57] STEM. Postoje české veřejnosti k plošnému testování a očkování proti Covid-19. *STEM*, [online]. 2020, [cit. 23.2.2022]. Dostupné z: https://www.stem.cz/6390-2/

[58] JEŽKOVÁ, Adéla. Amatérismus, nesrozumitelnost. Leták o očkování Čechy nepřesvědčil. *iDnes*, [online]. 2020, [cit. 23.2.2022]. Dostupné z: https://www. idnes.cz/zpravy/domaci/vyzkum-pruzkum-letak-ministerstvo-zdravotnictvi-covid-19-koronavirus.A201215_122219_domaci_ajez

se na protidezinformační kampaně a strategickou komunikaci. Není se tedy poté čemu divit, že krizová situace takového rozsahu zasáhne vládu nepřipravenou.

V reakci na druhou vlnu se tehdejší ministr zdravotnictví Roman Prymula rozhodl bojovat s dezinformacemi, a tak začít vytvářet veřejnou autoritu, kterou by obyvatelé ČR mohli brát jako seriózní zdroj informací. Takový postup Roman Prymula zvolil kvůli zvyšujícímu se počtu lidí věřících dezinformacím, kteří pak mohli potencionálně ohrozit životy a zdraví ostatních obyvatel. Ve své funkci si dal tedy Roman Prymula za úkol nejen boj s pandemií, ale také s dezinformacemi s ní spojenými. V polovině října, před svým odchodem z funkce, stihl zveřejnit tři krátká videa na Twitteru vyvracející určité dezinformace. Jedním z nich bylo například tvrzení, že pandemie koronaviru souvisí s 5G sítěmi.[59]

Po Romanu Prymulovi do funkce ministra zdravotnictví nastoupil Jan Blatný. Bylo třeba, aby na Prymulovi snahy navázal a případně je i posunul na další úroveň. Nicméně po jeho nástupu 29. října 2020 se zpočátku nic nedělo a plány na vyvracování nejsdílenějších dezinformací byly zveřejněny až na konci listopadu 2020.

První výstup týkající se dezinformací MZČR se uskutečnil tedy koncem listopadu ve spolupráci se Semantic Vision a Centrem proti terorismu a hybridním hrozbám. Ty představily seznam nejsdílenějších dezinformačních narativů, které byly následně zveřejněné na webových stránkách MZČR. Ne všechny tyto narativy jsou ale zřetelně vyvrácené, například tvrzení o nebezpečnosti roušek z webu Aeronet nebyla vyvrácena vůbec. Důvody neúplného a nepřesného seznamu byl nicméně na straně Ministerstva zdravotnictví, které nebralo v potaz přiložená upozornění. To bylo, podle šéfa společnosti Semantic Vision Františka Vrabela, hlavním důvodem, proč neprodloužili další spolupráci.[60]

---

[59] PRYMULA, Roman. 2020. BLUDY. Pandemie koronaviru prý souvisí s 5G sítěmi. *Twitter*, [online]. 2020, [cit. 23.2.2022]. Dostupné z: https://twitter.com/profesorPrymula/status/1317510722704887808

[60] IROZHLAS. ‚Nedají na nás.‘ Semantic Visions ukončí spolupráci s vládou, proti dezinformacím bude bojovat v USA. *Irozhlas.cz* [online]. 2021 [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/nedaji-na-nas-semantic-vision-spoluprace-vlada-ministerstvo-zdravotnictvi_2102081223_vis

I přes rostoucí trend zájmu o očkování byla jeho rychlost a slibovaná kampaň nedostatečná, pro kolektivní imunitu je potřeba dosáhnout 65–70 % proočkované populace. Očkování začalo na jaře roku 2021 a aktuálně je 64 % očkovaných dvěmi dávkami.[61] Vláda oznámila plánovanou kampaň na podporu očkování, která měla začít v lednu 2021. Strategií byla spolupráce s komunikační agenturou Asociace komunikačních agentur, která poskytla svoji pomoc zdarma. V rámci strategie vláda vydala krátká videa ve spolupráci s dvojicí influencerů, kteří vyvraceli nejčastější dezinformace o očkování Covid-19. Videa šířili pomocí vládních a svých profilů na sociálních sítí.[62]

Na konci listopadu roku 2021 schválila vláda Andreje Babiše v demisi zásadní dokument obsahující opatření a konkrétní kroky proti hybridním hrozbám. Dokument zmiňuje také dezinformace a zmiňuje potřebu zákona, kterým by proti nim mohl stát bojovat. Jednalo by se tedy o velký krok dopředu v rámci jejich potírání. "*Zpracovat a předložit vládě návrhy změn právní úpravy pro posílení možností České republiky čelit dezinformacím."*[63] Tak zní hlavní úkol stanovený v Akčním plánu k Národní strategii pro čelení hybridním hrozbám. Tento plán obsahuje celkem patnáct opatření, které by měla vláda přijmout. Pro představu jsem vybrala následujících pět příkladů:

- Vytvořit národní síť vybraných expertů v oblasti čelení hybridnímu působení z řad odborníků z akademické, výzkumné, nevládní a soukromé sféry za účelem realizace výzkumných, osvětových a jiných projektů.
- Zpracovat analýzu odolnosti kritické infrastruktury vůči hybridnímu působení.

---

[61] Ockovani.opendatalab.cz: statistiky pro Covid-19 [online]. [cit.13.2.2022]. Dostupné z: https://ockovani.opendatalab.cz/statistiky

[62] ŠPALKOVÁ, Kateřina, ČINČEROVÁ, Zuzana. *Rok 2020: jak česká vláda prohrála s dvěma vlnami dezinformací o koronaviru* [online]. Praha: Bezpečnostní centrum Evrospké hodnoty, 2020. [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://europeanvalues.cz/wp-content/uploads/2021/03/covid-report50.pdf?fbclid=IwAR0MBl-QKp1SYv28BDdWd4GCU8bGhbm74Wsk5brmolmqyHSNR4UpSMaPMls

[63] mocr.army.cz: *Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení* [online]. [cit.13.2.2022]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/app_2022.pdf

- Zapojovat problematiku hybridního působení do cvičení, účastnit se a pravidelně vyhodnocovat cvičení s prvky čelení hybridnímu působení, včetně mezinárodních cvičení ve spolupráci s NATO a EU.
- Využít seznam zpracovaný NATO a vytvořit rámec indikátorů, které mohou přispět k odhalení hybridního působení v ČR.
- Zpracovat a předložit vládě návrhy změn právní úpravy pro posílení možností ČR čelit dezinformacím.[64]

2.2.3. Strategie v boji s dezinformacemi nové vlády Petra Fialy

Nová vláda Petra Fialy při nástupu avizovala zahájení tvrdého boje s dezinformacemi. První kroky zahájily některé úřady, které se snaží upozorňovat na nejrozšířenější dezinformace. Zároveň ministerstvo vnitra plánuje zahájit marketingovou kampaň v čele s Petrem Hanouskem. Kampaň by se měla zaměřit i na prodavačky a zdravotníky, kteří se stali terčem slovních útoků, když požadovali od ostatních nošení roušek.[65]

Vláda chce také zřídit centrum proti dezinformacím a post koordinátora hybridních hrozeb, dezinformací a dalších závažných bezpečnostních rizik. Tento koordinátor bude zastávat funkci národního poradce pro bezpečnost. Všechno toto úsilí chtějí zaměřit primárně na dezinformační kampaně celkově. Zároveň se vláda snaží plnit Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení, který schválila ještě vláda Andreje Babiše a který zmiňuji v předešlé kapitole.

Na ministerstvu obrany nyní zpracovávají systém strategické komunikace státu a ministerstvo zahraničí na svém twitterovém profilu uvádí na pravou míru nepravdivé zprávy. Zaměřuje se tedy hlavně na Nato, EU a aktuálně hlavně na rusko - ukrajinskou krizi. Ministerstvo zdravotnictví si dává za cíl motivovat obyvatele ČR k třetí dávce očkování.

---

[64] mocr.army.cz: *Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení* [online]. [cit.13.2.2011]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/app_2022.pdf

[65] BARTONÍČEK, Radek. Žádná cenzura, ujišťuje Fialova vláda. Boj s dezinformacemi vykopne děkovací kampaní. *Zprávy aktuálně* [online]. 2022, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vlada-boj-s-dezinformacemi/r~08f399ca8efa11ec8d900cc47ab5f122/

Dle vlády byl zaznamenaný přesun zájmu antivaxerských dezinformátorů k Ukrajině a soustředí se spíše na ní a na podporu ruského prezidenta Vladimira Putina. Ve snaze zabránit šíření těchto dezinformací, nepravd a manipulací, na základě doporučení státu a po konzultaci s bezpečnostními složkami státu internetové sdružení CZ.NIC zablokovalo osm dezinformačních webů. Mezi zablokované weby patří: Aeronet.cz, Ceskobezcenzury.cz, Czechfreepress.cz, Exanpro.cz, Prvnizpravy.cz, Skrytapravda.cz, Protiproud.cz (Tyto stránky provozoval bývalý mluvčí Václava Klause Petr Hájek.)[66]

Ondřej Filip, výkonný ředitel sdružení k tomuto kroku poznamenal: *„Protože se tyto informace cíleně nezakládají na pravdě a prokazatelně podněcují k šíření vykonstruovaných fám, sdělení a nestability ve společnosti, rozhodli jsme se po konzultacích s nejvyššími představiteli státu tato výrazná dezinformační internetová média zablokovat.“*[67]

2.3. Bezpečnostní složky státu v boji proti dezinformacím a jejich potírání

2.3.1. Bezpečnostní informační služba (BIS)

Už před příchodem koronaviru a s ním spojenou infodemií upozorňovala Bezpečnostní informační služba na šíření dezinformací ve výroční zprávě z roku 2018, a to primárně čínskými a ruskými aktivisty.

Cílem snah hlavně ruských zpravodajských služeb je rozdělit společnost a tím oslabit NATO společně s Evropskou unií a tím vytvořit napětí v polarizované společnosti a oslabit celek. To se děje tedy ve všech členských státech a také v České republice. Role dezinformací je z pohledu Ruska hlavně doplňující. Jsou zahrnuty v ruské hybridní strategii společně s propagandou. BIS ve své zprávě uvádí: *"Z pohledu BIS je segment tzv. dezinformačních webů jen jednou ze součástí systému ruské hybridní strategie a v drtivé většině případů je*

[66] IDNES.cz, ČTK. Správce českého internetu zablokoval osm dezinformačních webů. *Idnes.cz* [online]. 2022, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/domenove-sdruzeni-cz-nic-zablokovalo-osm-dezinformacnich-webu.A220225_145407_domaci_indr

[67] Tamtéž

součástí krycí kouřové clony, v níž a za níž se kryjí jiné zásadnější aktivity s vazbou na Rusko a jeho zájmy.“[68]

Ve zprávě z roku 2020 je věnována jedna samostatná kapitola otázce šíření dezinformací a konspirací a jejich dopadům během pandemie Covid-19 na bezpečnost. Ze zprávy je patrné, že lživým či mylným informacím uvěřilo větší procento než v předešlých letech. Došlo k propojení představitelů české dezinformační a konspirační scény a nespokojených občanů, kdy tyto dvě skupiny zpochybňovaly protiepidemická opatření, očkování a také míru závažnosti onemocnění koronavirem.

Jelikož uvnitř antivaxerských skupin neexistoval jednotný postoj nebo i představitel a jejich samotné názory se v mnohém lišily tato hnutí byla postupně oslabena. I přes oslovení většího počtu obyvatel se dezinformační scéně tedy nepodařilo širší veřejnost nijak zmobilizovat.[69] Spolu se snahami polarizace společnosti, úsilí dezinformátorů se také zaměřovalo na zvyšování tlaku na seriózní média a média veřejné služby. Dle tvrzení výroční zprávy šlo o logickou reakci dezinformátorů, jelikož právě seriózní média a média veřejné služby se snaží dezinformace vyvracet.

Dále podle kontrarozvědky přetrvávající tlak dezinformací zapříčiňuje rezignace určitě části společnosti na funkce státu. Tím je následně stát limitován ve schopnostech efektivně komunikovat důležitá témata a tím zvyšuje zranitelnost státu jako takového a s ním i zranitelnost celé společnosti.[70]

---

[68] Jsns.cz: *Vzdělávací program JSNS Člověk v tísni* [online]. [cit 13.2.2011]. Dostupné z: https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/doporucujeme/zprava-bis-ruska-hybridni-strategie

[69] BIS.cz: *Výroční zpráva 2020* [online]. [cit.13.2.2011]. Dostupné z: https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocni-zpravy/2020-vz-cz-2.pdf

[70] Tamtéž

2.3.2. Policie České republiky

2.3.2.1. Právní úprava

Česká legislativa jako taková nezná pojem „dezinformace“ ani „konspirace“ či „propaganda“ a proto v trestním právu České republiky není určena ani skutková podstata takových trestných činů. Takové jednání jsou trestná pouze tehdy kdy by splňovaly následující: § 181 Poškození cizích práv, § 184 Pomluva, § 345 Křivé obvinění, § 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, § 357 Šíření poplašné zprávy, § 365 Schvalování trestného činu, § 364 Podněcování k trestnému činu, nebo § 404 projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.[71]

2.3.2.2. Činnost Policie ČR

Právě díky této trestní úpravě mohla Policie ČR zahájit například stíhání Jany Peterkové, která byla jako první odsouzena za šíření lží o úmrtí seniorů po očkování proti koronaviru na svém profilu na sociálních sítí. Soud za trest uložil bývalé novinářce povinnost zaplatit škodu ve výši čtvrt milionu korun a také se omluvit. Byl to první rozsudek, který padl v otázce dezinformací spojených s koronavirem.

Jana Peterková dala prostor na svých sociálních sítích Václavě Vondráčkové, která s danou informací také přišla. Ta tvrdila, že vypomáhala v domově pro seniory v Měšicích a že viděla, jak očkovali seniory i proti jejich vůli a ti poté na následky očkování umřeli. Jana Peterková tak využila příběh ke kritice očkování a používala tento příklad i hojně na demonstracích proti opatření a očkování proti Covid-19. V tu dobu, kdy byla tato informace vypuštěna na veřejnost, v pečovatelském domově ještě žádné vakcíny neměli. Pečovatelský dům

[71] Mvcr.cz: *Dezinformační kampaně – trestně právní úprava* [online]. [cit.13.2.2011]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/dezinformacni-kampane-trestnepravni-uprava-trestnepravni-uprava.aspx

v Měšicích se následně začal bránit a podal žalobu. Tato žaloba se týkala šíření nepravdivých a dehonestujících tvrzení, jelikož jak už jsem zmínila v předešlé kapitole, české trestní právo nezná pojem „dezinformace“.[72]

Dalším trestním oznámením, kterým se policie zabývá v rámci šíření dezinformací a Covid-19, a který uvedu jako příklad je nebezpečné pronásledování aktivisty, který delší dobu omezoval prezidenta České lékařské komory Milana Kubka v jeho běžném způsobu života. Dle vyšetřovatelů motiv obžalovaného byl získávání finančních darů od svých podporovatelů. Hrozí mu tak až roční vězení.[73]

3. Analýza dezinformací během pandemie Covid-19

V této kapitole se budu věnovat dezinformačním webům, přes které se šířily dezinformace v době pandemie a dále tomu, jaké dezinformace a konspirace měly největší dopad a význam ve společenském prostoru.

3.1. Nejrozšířenější platformy a dezinformace související s Covid-19

3.1.1. Dezinformační platformy a jejich šiřitelé během pandemie Covid-19 v ČR

Jak vyplývá z mých předešlých kapitol, šiřitelé dezinformací mohou být jak politické mocnosti, které chtějí rozšířit a upevnit svůj vliv v dané zemi, tak i nezávislý dezinformátoři, kteří jednají pouze na základě svého přesvědčení a víry. První vlnu dezinformací měla na svědomí primárně tato skupina, která zaplavila internet alternativními postoji, zdroji a úhly pohledů. Jedna z institucí, která tento jev sledovala snažila se ho zmapovat je Prague Security Study Institute (PSSI).[74]

---

[72] KABRHELOVÁ, Lenka, MAGDOŇOVÁ, Jana. První rozsudek za dezinformace o covidu. „Je to přelomový případ,“ říká reportérka. *Irozhlas.cz*, [online]. 2022, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/podcast-vinohradska-12-koronavirus-dezinformace-soud-trest-jana-peterkova_2201180600_miz#transkripce

[73] Echo24, ČTK. Policie stíhá dva lidi za šíření dezinformací a pronásledování Kubka. *Echo24.cz*, [online]. 2022, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://echo24.cz/a/SrthD/policie-stiha-dva-lidi-za-sireni-dezinformaci-a-pronasledovani-kubka

[74] SYROVÁTKA, Jonáš, PINKAS, Šimon. Infodemie: Koronavirus a konspirace v České republice. *PSSI* [online]. 2020, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://www.pssi.cz/publications/11-case-study-of-disinformation-related-to-coronavirus.

Ta vybrala osm nejvyhledávanějších dezinformačních webů a následně monitorovala jejich obsah zaměřený na pandemii koronaviru. Vybrané weby byly: AC24, Aeronet, Česko Aktuálně, Důležité 24, Nová Republika, Protiproud, Sputnik CZ a Zvědavec.

Tento průzkum sleduje publikační činnost daných webů v období únor až květen roku 2020. V grafu níže můžete sledovat, jaké množství článků se zaměřením na Covid-19 bylo sdíleno těmito weby:

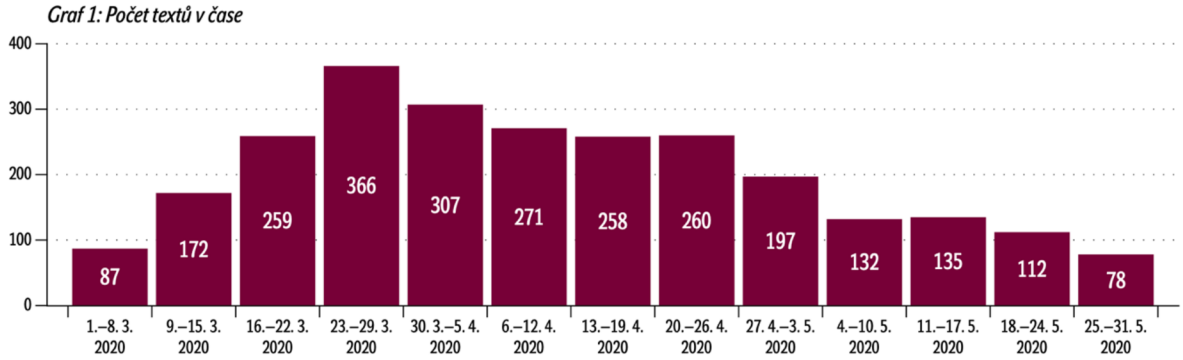

Obr. č. 1 Počet textů v časovém rozmezí březen – květen 2020, zdroj: PSSI

Během března se zvýšil počet článků, sdílených na téma Covid-19 a během pár týdnů se na webech stal hlavním tématem, přičemž poslední týden v březnu dosáhl vrcholu. Z grafu lze také vyčíst, že dezinformátoři využili popularity tématu, a i proto se toto téma členilo mezi jejich nejčastější.

V následující tabulce je uveden poměr článků publikovaných v určitém období a přesné množství, kolik z nich se týkalo Covid-19.

Web	Počet textů publikovaných v analyzovaném období celkem	Počet textů věnovaných pandemii koronaviru (%)
AC 24	328	207 (63%)
Aeronet	75	62 (83%)
Česko Aktuálně	868	347 (40%)
Důležité 24	32	12 (36 %)
Nová Republika	492	236 (48%)
Protiproud	124	75 (60%)
Sputnik CZ	2 922	1 608 (55%)
Zvědavec	69	46 (67%)

Obr. č. 2 Počet článků publikovaných na vybraných webech, zdroj: PSSI

Jednoznačně nejvíce publikoval web Sputnik, který ohledně koronaviru sdílel 1608 článků. Sputnik CZ je česká pobočka informační agentury Sputnik, která spadá pod ruskou státní agenturu Sorriya Segodnya. Z několika průzkumů vyplývá, že Sputnik není nezávislým médiem a Rusko ho využívá pro šíření svých zájmů. Dále si lze všimnout webu Aeronet, který ve sledovaném období, věnoval 83 % informacím ohledně koronaviru. Zároveň z průzkumu PSSI vyplývá, že zhruba 60 % publikovaných článků na tomto webu obsahovaly konspirační teorie.[75]

S příchodem rusko-ukrajinské války se dezinformační weby začaly zaměřovat primárně na toto téma. Během konce roku 2021 a začátku roku 2022 se opět začal navyšovat počet dezinformačních článků týkajících se Covid-19. Od začátku invaze se nicméně počet dezinformačních článků dostal až k 40 tisícům za týden, primárně soustředících se na invazi, kritice NATO a EU. Pro představu uvádím graf od společnosti Semantic Visions:[76]

[75] SYROVÁTKA, Jonáš, PINKAS, Šimon. Infodemie: Koronavirus a konspirace v České republice. *PSSI* [online]. 2020, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://www.pssi.cz/publications/11-case-study-of-disinformation-related-to-coronavirus.

[76] VRABEL, František. Česši se přesouvají na Slovensko. Pro čerstvé dezinformace. *SeznamZprávy* [online]. 2022, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/fakta-cesi-se-presouvaji-na-slovensko-pro-cerstve-dezinformace-191937

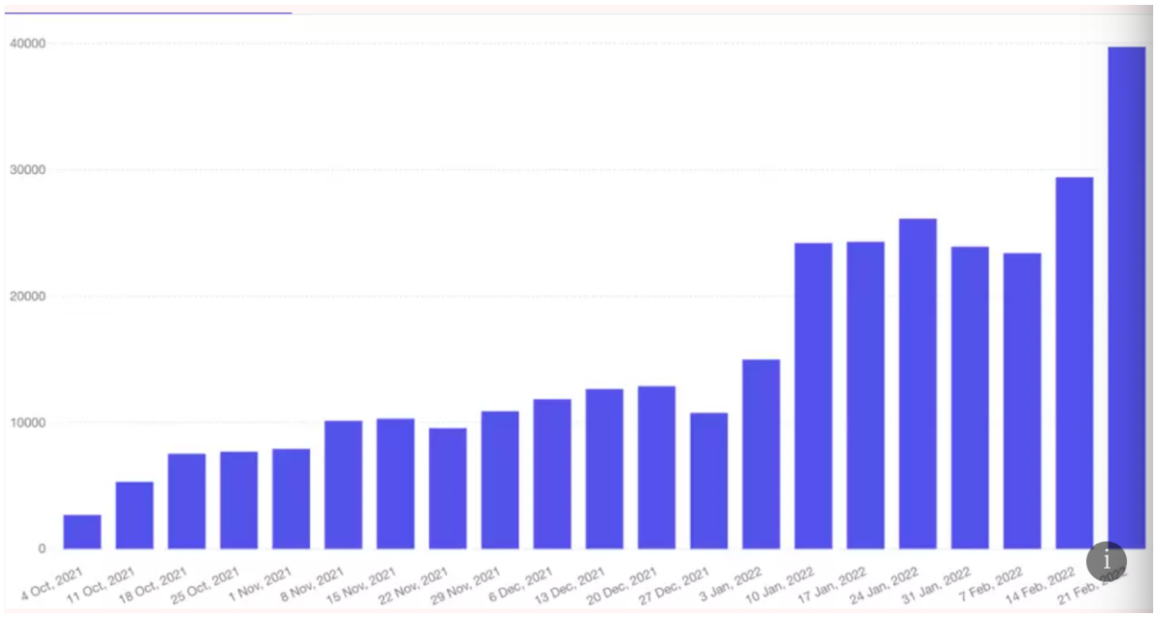

Obr. č. 3 Dezinformační články podle Semantic Visions, zdroj: Seznam Zprávy

Oproti dezinformační kampani spojenou s Covid-19 je tedy intenzita až čtyřnásobná, kdy s postupem času ještě samozřejmě naroste. I přes zablokováni osmi hlavních dezinformačních webů nejedná se o zásadní zásah proti dezinformátorům. Tyto platformy mezi sebou často spolupracuji a sdílí články, většina z nich se pak přesunula na sociální sítě jako Facebook a Telegram.[77]

Z analýzy můžeme vyvodit také záměr ruské informační války, a to vytvoření několik dezinformačních verzí. Pro běžného člověka je poté těžké orientovat se a rozlišit dezinformace a konspirační teorie od pravdivých a podložených zpráv. Pro organizace a státní orgány bojující s dezinformacemi je následně také náročné podchytit všechna lživá tvrzení, jelikož během analýzy již existujících konspiračních teorii vznikne dalších deset.

Často je aktuálně kritizována vláda Petra Fialy za zapojení ČR do války, je kritizována EU i NATO. Aktuálně se objevují dezinformace spojené s ukrajinskými uprchlíky, kteří do naší země přicházejí kvůli konfliktu.

[77] VRABEL, František. Česši se přesouvají na Slovensko. Pro čerstvé dezinformace. *SeznamZprávy* [online]. 2022, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/fakta-cesi-se-presouvaji-na-slovensko-pro-cerstve-dezinformace-191937

3.1.2. Obsah a výběr dezinformací šířených během pandemie Covid-19

Obsah dezinformací týkajících se koronaviru lze rozdělit do tří skupin:

- Popis vývoje situace a přijímaných opatření v ČR i v zahraničí – Tyto články měli ve většině případů popisný charakter a šlo spíše o popis situace v dané zemi.
- Reakce jednotlivých zemí na pandemii – články byly většinou tendenční a autor zde vyjadřoval svůj názor, který byl v souladu s pozicí, který zastával daný web. Často se v těchto článcích objevovala kritika západních zemí, oproti tomu zde byly projevovány sympatie vůči Rusku a Číně.
- Konspirační teorie – Ty se objevily v 145 článcích. Konspirační teorie spojené s koronavirem se v průběhu času vyvíjely a byly aktualizovány o nové myšlenky a motivy.

3.1.2.1. První vlna infodemie (únor – květen 2020)

- Covid-19 byl vyvinut jako biologická zbraň v laboratoři
    - Jak jsem už psala v začátku této práce, tato dezinformace byla šířená jako jedna z prvních už v únoru 2020. Ohledně původu viru vzniklo několik teorií například i z kanadské laboratoře. Také se objevila teorie, že Američané vyvinuli biologickou zbraň zaměřenou proti asijské populaci. V reakci na takové tvrzení skupina prominentních vědců vydala v žurnálu The Lancet několik analýz o přírodním původu Covid-19.[78] Hlavním propagátorem této myšlenky byla u nás vědkyně Soňa Peková, která se dostala do širšího podvědomí veřejnosti po obvinění ze špatného odebírání vzorků, kdy její laboratoři byla i na čas pozastavena činnost. Soňa Peková byla také velkou

[78] ROKYTKA TOP NEWS. Potvrzeno českou odbornicí: Gen buněčného parazita Covid-19 byl uměle zmanipulován na biologickou zbraň!. *Týdeník Občanské Právo*, [online]. 2020, [cit. 28.2.2022]. Dostupné z: https://www.tydenikobcanskepravo.cz/2020/03/potvrzeno-ceskou-odbornci-gen-bunecneho.html

zastánkyní teorie, která popírala existenci pandemie a její vážnost.[79]

- Evropská unie a dezinformace zaměřené proti ní v době pandemie
    - Témata pro kritiku EU se měnila v čase. Byla kritizována i seriózními médii, nicméně dezinformační weby vytvářely zcela nesmyslné teorie. Na začátku března vycházely články, které spojovaly koronavirovou pandemii s migrací. Pandemie měla zakrýt novou migrační vlnu, která byla záměrná. EU dle článků pak nedostatečně chrání „původní obyvatelstvo“.[80] Dále se objevovaly hlasy, podle kterých se EU neumí efektivně s krizí popasovat, je tím pádem zbytečná a spíše škodí. Svoji neschopnost údajně EU hází na Rusko.
- Rusko a Čína zvládly situaci nejlíp jak mohly
    - Rusko a Čína byly uváděny jako protiklad „neschopné“ EU a v článcích bylo hlavně Rusko vyzdvihováno za svůj solidární přístup a jejich zvládnutí situace. Často byl v článcích chválen ruský prezident Vladimír Putin. Rusko bylo nicméně obviňováno z utajování skutečných počtů úmrtí, kdy lékaři například z Petrohradu hlásili větší množství úmrtí na zápal plic. Rusko tuto skutečnost odůvodňovalo propracovanějším hledáním příčiny smrti.[81] Čína pak byla na dezinformačních

[79] MAN, Lubomír. Šlo o pokus zlikvidovat nejen Prymulu, ale i vládu. *Outsidermedia*, [online]. 2020, [cit. 28.2.2022]. Dostupné z: https://outsidermedia.cz/slo-o-pokus-zlikvidovat-nejen-prymulu-ale-i-vladu/

[80] KOVALČÍK, Václav. Václav Kovalčík: Bezohledný systém vůči původním občanům může za šíření koronaviru ve světě. Parlamentní listy [online]. 2020, [cit. 28.2.2022]. Dostupné z: https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Vaclav-Kovalcik- Bezohledny-system-vuci-puvodnim-obcanum-muze-za-sireni-koronaviru-ve-svete-617051

[81] ROTH, Andrew. St Petersburg death tally casts doubt on Russian coronavirus figures. *The Guadian* [online]. 2020, [cit. 28.2.2022]. Dostupné z: https://www.theguardian.com/world/2020/jun/04/st-petersburg-death-tally-casts-doubt-on-russian-coronavirus-figures

webech chválena za poskytnutí dodávky zdravotnického materiálu, který by jiná země zajistit nedokázala. Také se objevovaly články, že Čína není za odpovědná za šíření viru a že pochází odjinud. Na kvalitu dodávaných materiálů z Číny si nicméně stěžovaly některé země, například Španělsko či Nizozemí.[82]

- Vše je plán „globálních elit“
    - V říjnu 2019 se konala simulace pandemické situace neboli Event 201. Za cíl akce měla zjistit možné dopady pandemie a reakce na ni. Dezinformátoři později tuto skutečnost využili ve svých článcích týkající se této konspirační teorie, a to hlavně z důvodu, že se na této akci podílela mimo jiné Nadace Billa a Melindy Gatesových.[83] Spojitost pak viděli v této akci, globální pandemie a nastolení nového světového řádu. Globální elity dle dezinformačních webů jsou: Bill Gates, Světová zdravotnická organizace (WHO), později se do seznamu přidali také Rockefellerové.[84]
- Způsoby léčby, které by skutečně pomohly proti Covid-19 se nepoužívají
    - Na dezinformačních webech se objevily teorie o využívání alkoholu, česneku, kouření a dalších

[82] NOHL, Radek. 2020. Dodávky roušek a rychlotestů z Číny se můžou zpozdit. Kvůli kvalitě. *Seznam Zprávy,* [online]. 2020, [cit. 28.2.2022]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/dodavky-rousek-a-rychlotestu-z-ciny-se-muzou-zpozdit-kvuli-kvalite-97525

[83] NOVÁK, Petr. 2020. KORONAVIRUS – NÁSTROJ GLOBÁLNÍHO ŘÍZENÍ. *New World Order Opposition* [online]. 2020, [cit. 28.2.2022]. Dostupné z: http://www.nwoo.org/2020/02/27/koronavirus-nastroj-globalniho-rizeni/

[84] ARGUMENTY A FAKTA. Z toho mrazí: Rockefellerova nadace již v roce 2010 uveřejnila studii, jak lze pandemii použít jako záminku k vytvoření globální autoritářské moci. *Argumenty a fakta* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.arfa.cz/z-toho-mrazi-rockefellerova-nadace-jiz- v-roce-2010-uverejnila-zpravu-jak-lze-pandemii-pouzit-jako-zaminku-k-vytvoreni-globalni-autoritarske-moci/#.X9IPtshKg2z

možných způsobů, jak předejít onemocnění Covid-19. Tyto teorie na svých stránkách následně začalo vyvracet Ministerstvo zdravotnictví.[85]

3.1.2.2. Druhá vlna infodemie (srpen 2020 – únor 2021)

- Zlehčování Covid-19 a kritika testování
  - Ve druhé vlně stále pokračovalo zlehčování nemoci Covid-19 a pandemie. Běžně byl vir přirovnáván k chřipce a organizace WHO a Česká televize byly obviňovány ze zbytečného šíření paniky. Řada teorií tvrdila také, že v zemích jako je Itálie či USA situace není tak závažná a vyšší počet nakažených je primárně způsoben kvůli testování a zlepšenému trasování.[86] Další články se zaměřovaly na údajné manipulaci s počtem nakažených a zemřelých, opět z důvodu vyvolání paniky.[87]
- Kritika opatření proti šíření pandemie
  - Asi nejvýraznější kritika byla směřována na povinnost nosit roušky. Ty byly a stále jsou označovány jako symbol totality, fašismu. Ve spojení s rouškami byly také použity slovní spojení jako „covidové gestapo“, „covidová diktatura“ nebo jsou přirovnávány k nástroji manipulace.[88] Spolu s těmito tvrzeními se ve článcích vyskytovaly pochyby o účinnosti roušek a byly zároveň označovány za škodlivé. Pro tento narativ byla také využita situace ve Švédsku, kde na jaře

[85] Mvcr.cz: Koronavirus – přehled hlavních dezinformačních sdělení [cit.1.3.2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/koronavirus-prehled-hlavnich-dezinformacnich-sdeleni.aspx

[86] NOVÁK, Petr. PANDEMICKÉ HRY. *Czech Free Press* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.czechfreepress.cz/dalsi-blogy/pandemicke-hry.html

[87] BRAND, Michal. KORONAVIRUS – TVRDÁ DATA O NEEXISTUJÍCÍ PANDEMII. *Pravý prostor* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://pravyprostor.cz/koronavirus-tvrda-data-o-neexistujici-pandemii/

[88] SLOVANKA. ROUŠKY JAKO NÁSTROJ MANIPULACE ANEB PRYMULOVY NÁZOROVÉ PIRUETY. *Vox Populi* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://voxpopuliblog.cz/rousky-jako-nastroj-manipulace-aneb-prymulovy-nazorove-piruety/

2020 nepřijali tak tvrdá opatření jako ostatní země, nicméně na jaře mělo Švédsko vysokou úmrtnost oproti ostatním zemím.[89]

- Vakcinace je nebezpečná a nepotřebná
    - Kritika vakcín je objevovala už v první vlně, ale až ve druhé vlně infodemie dosáhla vrcholu. Očkování bylo spojováno s pokusy o vytvoření nového světového řádu elitami v čele s Billem Gatesem.[90] Farmaceutické firmy chtějí na této krizi vydělat co nejvíce peněz, kdy s nimi EU spolupracuje a podepisuje zakázky na vakcíny. Ve druhé vlně byla podporována pouze ruská vakcína Sputnik a ostatní vakcíny byly označené za nebezpečné. Silný narativ, který se objevoval byla tvrzení o nebezpečných vedlejších účincích západních vakcín.[91]
    - Ohledně vakcín se dezinformační scéna zcela neshodne. Pouze na webu Sputnik ve značné míře podporoval ruskou vakcínu, kdy podle průzkumů se protilátky vytvoří u 100 % případů.[92] V odborné společnosti je však kritizována, jelikož nebyly při jejím vývoji dokončeny všechny kola testování. Jiné dezinformační weby než Sputnik (například Aeronet) jsou k Sputniku V. také kritické, nicméně stále zdůrazňují, že se jedná o nejbezpečnější variantu.

---

[89] BJORKLUND, Kelly, EWING, Andrew. The Swedish COVID-19 Response Is a Disaster. It Shouldn't Be a Model for the Rest of the World. *Time* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://time.com/5899432/sweden-coronovirus-disaster/

[90] NOVÁK, Petr. PANDEMICKÉ HRY. *Czech Free Press* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.czechfreepress.cz/dalsi-blogy/pandemicke-hry.html

[91] FORMÁNEK, David. Zpráva firmy Moderna uvádí 13 mrtvých během testů vakcíny. *Otevři svou mysl,* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://otevrisvoumysl.cz/zprava-firmy-moderna-uvadi-13-mrtvych-behem-testu-vakciny/

[92] SPUTNIK. Vývojáři vakcíny Sputnik V promluvili o jejím účinku. *Sputnik* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://cz.sputniknews. com/svet/2020091012500010-vyvojari-vakciny-sputnik-v-promluvili-o-jejim-ucinku/

3.1.2.3. Třetí a čtvrtá vlna infodemie

Ve třetí vlně se narativy ohledně očkování a opatření téměř opakovaly a žádná nová teorie nevznikala. Pozornost byla soustředěna tedy primárně na očkování, jeho škodlivost a podporu ruské vakcíny Sputnik V. Zároveň byly pozorovány větší snahy o využití vakcín Ruska a Číny pro získání většího celosvětového vlivu. Kvůli tomu se také ve velké míře objevovaly dezinformace o západních vakcínách, jak jsem už psala. Třetí vlna se tedy vyznačovala primárně snahami o účinnější hybridní působení ze strany Ruska a Číny.

Čtvrtá vlna přišla s příchodem nové varianty Covid-19 – omikron. Začaly se objevovat tvrzení, že testování nefunguje a má předem daný výsledek nebo také, že PCR test je ve skutečnosti tajná vakcinace. Nejrozšířenější platformy pro šíření byl Facebook.[93]

4. Možná východiska a doporučení pro budoucí strategii

V této kapitole se budu věnovat plánům do budoucnosti v potírání dezinformací na vládní úrovni a jejich následující kroky. Zmíním možné postupy vlády inspirované v zahraničí, které mohou pomoci při řešení dezinformačních vln, které v budoucnu přijdou a způsoby, jak případně předejít jejich účinkům.

4.1. Příručky pro veřejnost i vládu

Kritické myšlení je základní stavební kámen toho, jak rozpoznat dezinformace a tendenční či manipulační techniky. Je proto třeba se věnovat investicím do vzdělání a strategické komunikaci s veřejností na toto téma. Kvůli tomu také vznikla například příručka Dezinformační dezinfekce[94], pod záštitou člověka v tísni. Jedná se o příručku určenou pro školy. Na stránkách JSNJ.cz jsou

[93] ČTK. Rozmach omikronu provází vlna dezinformací o testech na koronaviru. ceskenoviny.cz [online]. 2022, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/nyt-rozmach-omikronu-provazi-vlna-dezinformaci-o-testech-na-koronavirus/2143821

[94] VALŮCH, Jaroslav, ĎURKOVÁ, Michaela, ŠAFÁŘOVÁ, Kateřina, STRACHOTA, Karel. *Dezinformační dezinfekce: Výukové Materiály Ke (Koronavirovým) Dezinformacím.* [online]. Praha: Člověk v tísni, 2020. [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/materialy/publikace/dezinformacni-dezinfekce.

zveřejněné také doplňující materiály (některé vznikly ve spolupráci s youtuberem Kovym, aby pro žáky byla výuka tohoto tématu atraktivnější) a metodiky. V příručce je mimo jiné také doporučeno využití pravidla pěti otázek:

KDO?	Kdo je autorem nebo tvůrcem sdělení?
	Jaké informace lze o autorovi nebo tvůrci sdělení dohledat?
	Kdo má kontrolu nad vznikem a šířením sdělení?
CO?	Co je obsahem sdělení?
	Jaké názory či hodnoty jsou ve sdělení přítomny?
	Jsou ve sdělení uvedené zdroje? Jak se dají obsažené informace ověřit?
	Jaké informace či vyjádření nejsou ve sdělení zahrnuty?
KOMU?	Jaké cílové skupině je sdělení určeno?
	Jakým způsobem se sdělení k příjemcům dostává a jak se případně dále šíří?
	Jak může sdělení ovlivnit názory, postoje a chování příjemců?
JAK?	Jak se sdělení snaží upoutat pozornost?
	Jaký je jazyk a audiovizuální forma sdělení? Proč je právě v této podobě?
	Jaké emoce může sdělení v příjemcích vyvolat? Co je jejich příčinou?
PROČ?	Proč bylo sdělení vytvořeno?
	Kdo má ze sdělení prospěch či užitek?

Obr. č. 4 – Pravidlo pěti otázek, zdroj: Dezinformační dezinfekce

Tyto otázky se mohou použít nejen na textovou formu zpravodajství, ale i na všechny ostatní typy. Příručka učí přemýšlet nad těmito otázkami, díky kterým předejdeme případným manipulacím. Na stránkách JSNS.cz

Jako další mohu zmínit britskou příručku RESIST, kterou z anglického originálu přeložilo Centrum proti hybridním hrozbám pod záštitou MVČR a přizpůsobilo ji prostředí České republiky. Tato příručka obsahuje návod, jak dezinformace rozpoznat pomocí *modelu dezinformačních principů nazvaného „FIRST“:*[95]

[95] PAMMENT, James. RESIST: Příručka pro boj s dezinformacemi [online]. Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám, 2021. [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/ke-stazeni-resist-prirucka-pro-boj-s-dezinformacemi.aspx

- **Falešný obsah** – manipulování s obsahem, například padělané dokumenty nebo obrazové materiály upravené ve Photoshopu;
- **Identita** – skrývání zdroje nebo udávání nepravdivého zdroje, například falešné účty na sociálních sítích;
- **Rétorika** – využívání zaujatých nebo nepravdivých argumentů, například trollové provokující uživatele na diskuzním fóru;
- **Symbolika** – zneužívání komunikační hodnoty událostí, například u teroristických útoků; a
- **Technologie** – zneužívání technologické výhody, například internetoví boti automaticky pomáhající šíření zpráv.

Obr. č. 5 – Model dezinformačních principů FIRST, zdroj: příručka RESIST

Příručka se zabývá konkrétními případy dezinformací a analyzuje texty odpovědí na dezinformace a manipulací. Tato příručka byla vytvořena primárně pro státní úřady a organizace je tedy lehce náročnější. Rozebírá různé situace a následně je v příručce vymezena analýza dezinformací a jak v daných případech postupovat v jejich potírání. Rozebíraná příručka obsahuje také model OASIS, který plánuje komunikační činnost a kampaně vlády. Tento model zajišťuje efektivní komunikaci.

	OASIS	RESIST
Cíle	Na základě záměrů dané politiky určete, čeho má komunikační činnost dosáhnout. Vypracujte komunikační cíle, které jsou realizovatelné, měřitelné a orientované na výsledky spíše než na výstupy.	Zasaďte své cíle do kontextu získaných poznatků o daném případu šíření dezinformací (včasné varování, rozbor situace, analýza dopadů), abyste mohli formulovat jasné cíle související s požadovanými změnami v postojích a chování. Slaďte dezinformační cíle s obecnějšími cíli dané politiky.
Rozbor příjemců	Kdo je cílovým publikem kampaně a jak jej potřebujete ovlivnit, abyste dosáhli svých cílů? Jaké příležitosti/překážky v této souvislosti existují?	Díky analýzám prováděným v rámci včasného varování a rozboru situace získáte jasné informace o cílových příjemcích dezinformací. Na základě toho zacílíte své vlastní aktivity, i když nikoli nezbytně na stejné příjemce. Zvažte, jak dezinformace ovlivnily příjemce a jaké problémy to představuje pro vaši reakci.
Strategie/ nápady	Nastavte svůj přístup ve vztahu k pozici/sdělení; kanálům; partnerům/influencerům. Vypracujte komunikační plán včetně jeho přijetí z pohledu cílového publika a tento přístup otestujte, abyste mohli posoudit jeho efektivnost.	Úroveň reakce odvozená na základě analýzy dopadů by měla sloužit jako vodítko pro vaši strategii tím, že poskytne parametry potřebné reakce. Napoví vám, jak strukturovat komunikaci, aby se předešlo negativním dopadům.
Realizace	Určete, jak by se měla komunikace realizovat, a vypracujte jasný plán, ve kterém přidělíte zdroje a stanovíte harmonogram realizace.	Nástroje v rámci vaší zvolené úrovně reakce by měly posloužit jako základ pro úvahy o realizaci vašeho komunikačního plánu během rozhodování, jak přidělit zdroje a zajistit realizaci s pomocí navržených nástrojů.
Hodnocení / evaluace	V průběhu kampaně monitorujte výstupy, poznatky a výsledky a po jejím dokončení proveďte vyhodnocení, pomocí kterého zjistíte efektivnost vaší komunikační činnosti.	Bodování / hodnocení vaší plánované komunikace slouží rozdílnému účelu, než sledování výsledků modelu RESIST, jelikož se zaměřuje konkrétně na komunikační činnost spíše než na vaši reakci na dezinformace jako takovou.

Obr. č. 6 – Model OASIS, zdroj: příručka RESIST

4.2. Vládní komunikace s médii a veřejností

V otázce, jak na dezinformace se většina odborníků shodne jasně a to, že bez komplexní, jednotné a konzistentní komunikací se nic nezlepší. Taková komunikace je potřebná především u témat, která společnost radikalizují a polarizují. Ideální řešení by bylo samozřejmě takovým situacím předcházet například monitoringem pomocí strategiích, které jsem zmiňovala v předešlé kapitole a jsou obsažené v příručce RESIST. V současné době existuje mnoho nástrojů, jak snížit negativní dopady na životy obyvatel. Komunikace by ideálně měla probíhat i v období, kdy není žádná krize jako ta koronavirová. Měla by se prolínat i obdobími klidu a měla by se týkat aktuální vlády i vlád následujících, jelikož se jedná o komplexní problematiku není možné za jedno volební období problémy týkající se šíření dezinformací vyřešit. I kvůli tomu je důležité, strategii oslovení občanů ne jako politická strana, ale jako vládnoucí celek.

Skupina expertů v únoru představila základní desatero, které má sloužit k lepšímu pochopení a zvládnutí dezinformací:[96]

1) *Dezinformace nejsou pouze bezpečnostní problém*
2) *Konstruktivní debata vyžaduje srozumitelné pojmy*
3) *Lidé důvěřují dezinformacím z různých důvodů*
4) *Popularita dezinformací souvisí s úpadkem důvěry k institucím*
5) *Češi mají o problematice dezinformací pouze vágní povědomí a nevědí, jak se jim bránit*
6) *Čeští politici musejí brát problém dezinformací vážně*
7) *Stát musí zlepšit svou komunikaci*
8) *Stát musí důsledně vymáhat právo v online prostoru*
9) *Regulace sociálních platforem by měla být klíčovým úkolem pro české předsednictví Rady EU*
10) *Dezinformace jsou závažnou, ale nikoli neřešitelnou výzvou*

[96] SYROVÁTKA, Jonáš. Desatero pro lepší porozumění a čelení dezinformacím *Aktuálně.cz* [online]. 2022, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://blog.aktualne.cz/blogy/jonas-syrovatka.php?itemid=41907

Dle těchto expertů je víra v dezinformace a alternativní zprávy známka ztráty důvěry lidí v tradiční instituce, organizace a média. Proto je třeba se zaměřit na dlouhodobou a konzistentní snahu ve zvyšování této důvěry.

Pro zlepšení komunikace tedy následně experti doporučují navázat spolupráci vlády s aktéry ze soukromé sféry, akademiky, médii a neziskovými organizacemi. Dále je třeba aktivně sledovat situaci v zahraničí a nechat se jí případně také inspirovat.[97]

Vláda se aktuálně nechala inspirovat těmito doporučeními a na začátku března byl například schválen statut zmocněnce pro média a dezinformace po jednání Bezpečnostní rady státu. Tato funkce bude mít pouze poradní funkci a bude mít za úkol sledovat činnosti ministrů, vedoucích pracovníků orgánů státní správy a spolupracovat se složkami státu zabývající se dezinformacemi, médii. Zároveň v důsledků rusko-ukrajinské války zvýšilo svou činnosti CTHH, které spadá pod ministerstvo vnitra a pravidelně na Twitteru zveřejňuje příklady různých manipulací šířících se na sociálních sítí.

Pro lepší orientaci, jaké strategie komunikace a řešení dezinformací zvolit vypracovala americká nezisková organizace The Brookings Institution šesti stupňové měřítko šíření dezinformací. Rozděluje je od méně nebezpečných až po poslední šestý stupeň, který zahrnuje už i výzvy k veřejnému násilí a je třeba, aby byl potlačen policií.

Obr. č. 7 – Šestistupňové měřítko pro šíření dezinformací, zdroj: REPORT – Jak česká vláda prohrála s dvěma vlnami dezinformací o koronaviru

[97] SYROVÁTKA, Jonáš. Desatero pro lepší porozumění a čelení dezinformacím *Aktuálně.cz* [online]. 2022, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://blog.aktualne.cz/blogy/jonas-syrovatka.php?itemid=41907

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo primárně popsat a zmapovat vládní strategii v boji proti dezinformacím, potažmo také bezpečnostních složek s akcentem na současnou pandemickou situaci. V první části jsem představila teoretický základ problematiky dezinformací a ostatních pojmů s nimi spojené, které mají také vliv na celkovou náladu ve společnosti, víru v tradiční instituce a bezpečnost státu. Při popisu manipulace jsme zmínila, jak byla například použita v 2. světové válce a jaké měla následně dopady. V rámci definice pojmů jsem v části informační válka popsala rozdíl mezi západním a Ruským pojetí strategií v informační válce. V kapitole ohledně hybridních hrozeb jsem primárně zmapovala koncepce Evropské unie a kdy poprvé vzala na vědomí hybridní hrozby, což bylo v roce 2016. S dezinformacemi úzce souvisejí také pojem konspirační teorie, které dle výzkumů nejvíce šíří primárně ruská vláda, pro podporu svého narativu.

V tomto kontextu jsem v následující kapitole zmapovala Dezinformace v EU a následně i ČR. Při popisování jejich postupů jsem došla k závěru, že EU se v boji s dezinformacemi, manipulacemi a lži činila velmi pohotově, kdy už v roce 2018 vydala tzv. Code of Practice, kterým chtěla zajistit společný postup i s platformami pro sociální sítě. Můžeme říct, že díky krizi si EU uvědomila nová rizika, které mohou mít za následek i trestnou činnost jedinců a využívání občanů pro cíle cizích mocností. Na základě těchto zjištění EU zajistila financování několika desítek projektů, které mají také pomoci s bojem proti dezinformacím.

Vláda České republiky si oproti EU nevedla moc dobře v tomto ohledu. Ze zkoumání postupů vlády ve vlnách pandemie a dezinformací se ukázalo, že zde neexistoval jednotný postup, který by jasně určil a ohraničil jednotnou strategii vlády v potírání dezinformací a jejich komunikaci ohledně tohoto tématu s veřejností. Důkazem laxnosti vlády můžeme brát i ukončení spolupráce se Semantic Visions, kde nebrala vláda v potaz jejich průzkumy a analýzy. První iniciativu jsme mohli vidět u tehdejšího ministra zdravotnictví Romana Prymuly, který s dezinformacemi bojoval pomocí zveřejňováním videí vyvracející dezinformace. Tato snaha nicméně neměla velký úspěch, a to kvůli řadě nedostatků. Jako první lze zmínit volbu sociální sítě, na které tyto videa byla

zveřejněna a to Twitter. Mnohem větší účinek a potřebný dosah by vyvracení dezinformací bylo potřeba na Facebooku, kde se dezinformacím daří nezvykle dobře oproti právě Twitteru. Pozitivní krok dopředu udělala minulá vláda na konci svého funkčního období, kdy přijala dokument Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridním hrozbám, který plánuje kroky, potřebné udělat v rámci vlády a ministerstev. Dále jsem se věnovala bezpečnostním složkám, kdy jsem se zaměřila, jaké prostředky má Policie ČR, pokud se rozhodne k zahájení trestního stíhání. I přesto, že trestní právo v Česku nezná pojem „dezinformace“ existují paragrafy, na základě, kterých lze postupovat.

Předposlední kapitola se věnovala platformám, které byly využívané pro šíření dezinformací a konkrétním dezinformacím nejvýraznějším v pandemické době. Ze studií, které zmiňuji v této kapitole nelze určit s jistotou návaznost na Rusko nebo případně Čínu, nicméně si můžeme všimnout proruských a pročínských narativů dezinformací, a naopak kritizování západního světa. Šíření dezinformací mělo na svědomí autoři dezinformačních webů a článků ale i slavné osobnosti nebo i vysoce postavení politici, a to hlavně z řad SPD.

Všichni z tohoto seznamu vědomky či nevědomky přispěli k vytvoření informačního chaosu, který je Ruskem využíván k bojím informační války.

Jako možná východiska vidím investici do vzdělávání, programů a nových metodik týkajících se dezinformací a případně i mediální výchovy jako základní stavební kámen pro předcházení budoucích informačních krizích. Zásadní potenciál předcházení dezinformačních vln doporučuji zefektivnit vládní komunikaci a podívat se na inspiraci v zahraničí, na čemž už vláda zapracovala. Aktuální Rusko – ukrajinská válka spustila pomyslnou pátou vlnu dezinformací a také proto nová vláda Petra Fialy dává aktuálně důraz a snaží se o efektivnější a jednotnou komunikaci související s hybridními hrozbami a dezinformacemi.

Rozmach dezinformací částečně tedy zapříčinila koronavirová pandemie. Momentální společenský strach se stal živnou půdou pro dezinformace, který ve velké míře využívají politické mocnosti. Ty mezi sebou vedou informační válku už desítky let a konec je v nedohlednu. Zmíněný strach pravděpodobně jen tak nevymizí a politické napětí mezi Západem a Východem stále eskaluje. Se

zvětšováním řad dezinformátorů i v ostatních zemí světa může být nebezpečí podlehnutím manipulacím do budoucna daleko větší než dnes.

Ve veřejném zájmu tedy je, že EU bude pokračovat ve svém boji a vláda ČR položí kvalitní základy pro budoucí strategie a budoucí generace, které budou v produktivním věku odolnější vůči manipulacím. Boj na internetu a spolupráce vlád i s nevládními organizacemi, bojujícími a vyvracejícími dezinformace je zásadní. Z celé mé práce vyplývá, že se bude určitě jednat o zdlouhavý a náročný proces, který určitě nebude mít 100 % účinnost. Je proto třeba, aby se každý jedinec snažil zdokonalit v kritickém myšlení a nenechal se zmanipulovat lživými a nepravdivými informacemi.

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje:

1) ALVAROVÁ, Alexandra. *Průmysl lži: propaganda, konspirace a dezinformační válka*. 2., rozšířené vydání. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2019. ISBN 978-80-7553-682
2) BARKUN, M. A culture of conspiracy: apocalyptic visions in contemporary America. ISBN 978-0520248120
3) BITTMAN, Ladislav. *Mezinárodní dezinformace, černá propaganda, aktivní opatření a tajné akce*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0843-6
4) Conspiracy theory. The American Heritage Dictionary of thne English Language, ISBN 0618701722
5) HORNBY, Albert Sydney, DEUTER, Margaret, ed. *Oxford advanced learner's dictionary of current English*. Ninth edition. Oxford: Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-479878-5.
6) JOHNSON-CARTEE S., Karen. *Strategic Political Communication*, Lanham 2004, ISBN 978-0742528826
7) JOWETT S., Gareth, O`DONNELL, Victoria. *Propaganda and Persuasion*, Thousands Oaks 2006. ISBN 978-1412977828
8) KLIMEŠ, Jeroným. *Partneři a rozchody*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, Psychologie (Portál). ISBN 80-736-7045-3
9) MLEZIVA, Emil. *Diktatura informací*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004. ISBN 80-86898-12-1
10) MLEZIVA, Emil: *Encyklopedie lži, podvádění a klamání*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2000. Str. 56. ISBN 80-7021-391-4
11) PEČENKA, Marek a kolektiv: *Encyklopedie špionáže.* 1. vydání. Praha: Libri, 1993. ISBN 80-901579-1-2
12) POPPER, K. The Open Society and Its Enemies. Princeton University Press, 2013. ISBN: 0415237319

13) SOULES, Marshall. *Media, persuasion and propaganda*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2015. Media topics. ISBN 978-0-7486-4415-5
14) WALKER, J. The United States of paranoia: a conspiracy theory, Harper Collins. 2013. ISBN 0062135562
15) WIEVIORKA, O. *Normandy: The Landings to the Liberation of Paris*. Cambridge 2010. Mass.: Belknap. ISBN 978-0674047471
16) WRÓBEL, Alina. *Výchova a manipulace: podstata manipulace, mechanizmy a proces, vynucování a násilí, propaganda*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2337-2

Internetové zdroje:

1) EHLERS, Vernon J. *Information Warfare and International Security* [online]. NATO Parliamentary Assembly, 1999 [cit. 12.1.2022]. Dostupné z: http://www.iwar.org.uk/iwar/resources/nato/as285stc-e.html
2) SYROVÁTKA, Jonáš. Desatero pro lepší porozumění a čelení dezinformacím *Aktuálně.cz* [online]. 2022, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://blog.aktualne.cz/blogy/jonas-syrovatka.php?itemid=41907
3) PAMMENT, James. RESIST: Příručka pro boj s dezinformacemi [online]. Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám, 2021. [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/ke-stazeni-resist-prirucka-pro-boj-s-dezinformacemi.aspx
4) VALŮCH, Jaroslav, ĎURKOVÁ, Michaela, ŠAFÁŘOVÁ, Kateřina, STRACHOTA, Karel. *Dezinformační dezinfekce: Výukové Materiály Ke (Koronavirovým) Dezinformacím.* [online]. Praha: Člověk v tísni, 2020. [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/materialy/publikace/dezinformacni-dezinfekce.¨
5) ČTK. Rozmach omikronu provází vlna dezinformací o testech na koronaviru. ceskenoviny.cz [online]. 2022, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/nyt-rozmach-omikronu-provazi-vlna-dezinformaci-o-testech-na-koronavirus/2143821
6) NOVÁK, Petr. PANDEMICKÉ HRY. *Czech Free Press* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.czechfreepress.cz/dalsi-blogy/pandemicke-hry.html

7) BRAND, Michal. KORONAVIRUS – TVRDÁ DATA O NEEXISTUJÍCÍ PANDEMII. *Pravý prostor* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://pravyprostor.cz/koronavirus-tvrda-data-o-neexistujici-pandemii/
8) SLOVANKA. ROUŠKY JAKO NÁSTROJ MANIPULACE ANEB PRYMULOVY NÁZOROVÉ PIRUETY. *Vox Populi* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://voxpopuliblog.cz/rousky-jako-nastroj-manipulace-aneb-prymulovy-nazorove-piruety/
9) BJORKLUND, Kelly, EWING, Andrew. The Swedish COVID-19 Response Is a Disaster. It Shouldn't Be a Model for the Rest of the World. *Time* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://time.com/5899432/sweden-coronovirus-disaster/
10) NOVÁK, Petr. PANDEMICKÉ HRY. *Czech Free Press* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.czechfreepress.cz/dalsi-blogy/pandemicke-hry.html
11) FORMÁNEK, David. Zpráva firmy Moderna uvádí 13 mrtvých během testů vakcíny. *Otevři svou mysl,* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://otevrisvoumysl.cz/zprava-firmy-moderna-uvadi-13-mrtvych-behem-testu-vakciny/
12) SPUTNIK. Vývojáři vakcíny Sputnik V promluvili o jejím účinku. *Sputnik* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://cz.sputniknews. com/svet/2020091012500010-vyvojari-vakciny-sputnik-v-promluvili-o-jejim-ucinku/
13) Mvcr.cz: Definice dezinformace a propagandy [online]. [cit.2.1.2022]. Dostupné z: "https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx"
14) information disorder report november [online]. Council of Europe report, 2017. [cit.10.1.2022]. Dostupné z: https://rm.coe.int/information-disorder-report-november-2017/1680764666
15) Moderni-dejiny.cz: Propaganda v boji proti americkému brouku [online]. [cit.7.1.2022]. Dostupné z: https://www.moderni-dejiny.cz
16) KEIR, Giles. The Next Phase of Russian Information Warfare [online]. NATO Stratcom, 2016 [cit. 12.1.2022]. Dostupné z:

https://www.stratcomcoe.org/next-phase-russianinformation-warfare-keir-giles

17) CHEKINOV, Sergei a Sergei BOGDANOV. The Nature and Content of a New-Generation War. Dostupné také z: http://www.eastviewpress.com/Files/MT_FROM%20THE%20CURRENT%20ISSUE_No.4_2013.pdf

18) WIDNALL, Sheila E., Cornerstones of information warfare [online]. IWS - The Information Warfare Site [cit. 10.1.2022]. Dostupné z: http://www.iwar.org.uk/iwar/resources/usaf/iw/corner.html

19) Boj proti dezinformacím o COVID-19 – pravda a mýty [online]. EUR-lex. [cit.12.1.2022]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content

20) Senat.cz: Společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě Společný rámec pro boj proti hybridním hrozbám Reakce Evropské unie [online]. [cit.9.1.2022]. Dostupné z: https://www.senat.cz

21) climatechangecommunication.org: Příručka o konspiračních teoriích [online]. [cit.10.1.2022]. Dostupné z: https://www.climatechangecommunication.org/wpcontent/uploads/2021/04/ConspiracyTheoryHandbook_Czech.pdf

22) HENDRYCH, Lukáš. EU přitvrdí v boji proti dezinformacím. Covid-19 nám otevřel oči, říká Komise [online]. 2020. [cit. 11.1.2022]. Dostupné z: https://euractiv.cz/

23) Novinky.cz. EU chystá závazná pravidla pro odstraňování dezinformací [online]. Novinky.cz. 2020 [cit.11.1.2022]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/

24) European-union.europa.eu: Institutions and bodies profiles [online]. [cit.11.1.2022]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu

25) Boj proti dezinformacím o COVID-19 – pravda a mýty [online]. EUR-lex. [cit.12.1.2022]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content

26) consilium.europa.eu: Fighting desinforamtion [online]. [cit.13.1.2022]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu

27) ARSENTIEVA, Alexandra. The Expert Linked The Outbreak Of Pneumonia In China With The Test Of Biological Weapons. *Tvzvezda*.

[online]. 2020, [cit. 23.2.2022]. Dostupné z: https://Tvzvezda.Ru/News/2020120172-Bpemb.Html.

28) GERTZ, Bill. Coronavirus may have originated in lab linked to China's biowarfare program. *Washington Times*. [online]. 2020, [cit. 23.2.2022]. Dostupné z: https://www.washingtontimes.com/news/2020/jan/26/coronavirus-link-to-china-biowarfare-program-possi/

29) STEM. Mýtům a konspiracím o COVID-19 věří více než třetina české internetové populace. 2021. In STEM [online]. [cit. 24.1.2022]. Dostupné z: https://www.stem.cz/mytum-a-konspiracim-o-covid-19-veri-vice-nez-tretina-ceske-internetove-populace/

30) www.mvcr.cz: *Centrum proti terorismu a hybdridním hrozbám* [online]. [cit.24.1.2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/centrum-proti-terorismu-a-hybridnim-hrozbam.aspx

31) www.mvcr.cz: *Koronavirus: Přehled hlavních dezinformačních sdělení* [online]. [cit.24.1.2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/koronavirus-prehled-hlavnich-dezinformacnich-sdeleni.aspx.

32) ŠPALKOVÁ, Veronika, ČINČEROVÁ, Zuzana. *Rok 2020: Jak vláda prohrála s dvěma vlnami dezinformací o koronaviru* [online]. Praha, europeanvalues.cz, 2020 [cit. 23.1.5.2022]. Dostupné z: https://europeanvalues.cz/wp-content/uploads/2021/03/covid-report50.pdf

33) SYROVÁTKA, Jonáš, PINKAS, Šimon. Infodemie: Koronavirus a konspirace v České republice. *PSSI* [online]. 2020, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://www.pssi.cz/publications/11-case-study-of-disinformation-related-to-coronavirus.

34) JEŽKOVÁ, Adéla. Amatérismus, nesrozumitelnost. Leták o očkování Čechy nepřesvědčil. *iDnes*, [online]. 2020, [cit. 23.2.2022]. Dostupné z: https://www. idnes.cz/zpravy/domaci/vyzkum-pruzkum-letak-ministerstvo-zdravotnictvi-covid-19-koronavirus.A201215_122219_domaci_ajez

35) PRYMULA, Roman. 2020. BLUDY. Pandemie koronaviru prý souvisí s 5G sítěmi. *Twitter*, [online]. 2020, [cit. 23.2.2022]. Dostupné z: https://twitter.com/profesorPrymula/status/1317510722704887808

36) IROZHLAS. ‚Nedají na nás.‘ Semantic Visions ukončí spolupráci s vládou, proti dezinformacím bude bojovat v USA. *Irozhlas.cz* [online]. 2021 [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/nedaji-na-nas-semantic-vision-spoluprace-vlada-ministerstvo-zdravotnictvi_2102081223_vis

37) Ockovani.opendatalab.cz: statistiky pro Covid-19 [online]. [cit.13.2.2022]. Dostupné z: https://ockovani.opendatalab.cz/statistiky

38) mocr.army.cz: *Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení* [online]. [cit.13.2.2022]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/app_2022.pdf

39) BARTONÍČEK, Radek. Žádná cenzura, ujišťuje Fialova vláda. Boj s dezinformacemi vykopne děkovací kampaní. *Zprávy aktuálně* [online]. 2022, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vlada-boj-s-dezinformacemi/r~08f399ca8efa11ec8d900cc47ab5f122/

40) IDNES.cz, ČTK. Správce českého internetu zablokoval osm dezinformačních webů. *Idnes.cz* [online]. 2022, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/domenove-sdruzeni-cz-nic-zablokovalo-osm-dezinformacnich-webu.A220225_145407_domaci_indr

41) Jsns.cz: *Vzdělávací program JSNS Člověk v tísni* [online]. [cit 13.2.2011]. Dostupné z: https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/doporucujeme/zprava-bis-ruska-hybridni-strategie

42) BIS.cz: *Výroční zpráva 2020* [online]. [cit.13.2.2011]. Dostupné z: https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocni-zpravy/2020-vz-cz-2.pdf

43) Mvcr.cz: *Dezinformační kampaně – trestně právní úprava* [online]. [cit.13.2.2011]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/dezinformacni-kampane-trestnepravni-uprava-trestnepravni-uprava.aspx

44) KABRHELOVÁ, Lenka, MAGDOŇOVÁ, Jana. První rozsudek za dezinformace o covidu. „Je to přelomový případ,“ říká reportérka. *Irozhlas.cz*, [online]. 2022, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/podcast-vinohradska-12-

koronavirus-dezinformace-soud-trest-jana-peterkova_2201180600_miz#transkripce

45) Echo24, ČTK. Policie stíhá dva lidi za šíření dezinformací a pronásledování Kubka. *Echo24.cz*, [online]. 2022, [cit. 13.2.2022]. Dostupné z: https://echo24.cz/a/SrthD/policie-stiha-dva-lidi-za-sireni-dezinformaci-a-pronasledovani-kubka

46) ROKYTKA TOP NEWS. Potvrzeno českou odbornicí: Gen buněčného parazita Covid-19 byl uměle zmanipulován na biologickou zbraň!. *Týdeník Občanské Právo*, [online]. 2020, [cit. 28.2.2022]. Dostupné z: https://www.tydenikobcanskepravo.cz/2020/03/potvrzeno-ceskou-odbornci-gen-bunecneho.html

47) MAN, Lubomír. Šlo o pokus zlikvidovat nejen Prymulu, ale i vládu. *Outsidermedia*, [online]. 2020, [cit. 28.2.2022]. Dostupné z: https://outsidermedia.cz/slo-o-pokus-zlikvidovat-nejen-prymulu-ale-i-vladu/

48) KOVALČÍK, Václav. Václav Kovalčík: Bezohledný systém vůči původním občanům může za šíření koronaviru ve světě. Parlamentní listy [online]. 2020, [cit. 28.2.2022]. Dostupné z: https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Vaclav-Kovalcik-Bezohledny-system-vuci-puvodnim-obcanum-muze-za-sireni-koronaviru-ve-svete-617051

49) ROTH, Andrew. St Petersburg death tally casts doubt on Russian coronavirus figures. *The Guadian* [online]. 2020, [cit. 28.2.2022]. Dostupné z: https://www.theguardian.com/world/2020/jun/04/st-petersburg-death-tally-casts-doubt-on-russian-coronavirus-figures

50) NOHL, Radek. 2020. Dodávky roušek a rychlotestů z Číny se můžou zpozdit. Kvůli kvalitě. *Seznam Zprávy,* [online]. 2020, [cit. 28.2.2022]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/dodavky-rousek-a-rychlotestu-z-ciny-se-muzou-zpozdit-kvuli-kvalite-97525

51) NOVÁK, Petr. 2020. KORONAVIRUS – NÁSTROJ GLOBÁLNÍHO ŘÍZENÍ. *New World Order Opposition* [online]. 2020, [cit. 28.2.2022]. Dostupné z: http://www.nwoo.org/2020/02/27/koronavirus-nastroj-globalniho-rizeni/

52) ARGUMENTY A FAKTA. Z toho mrazí: Rockefellerova nadace již v roce 2010 uveřejnila studii, jak lze pandemii použít jako záminku k vytvoření globální autoritářské moci. *Argumenty a fakta* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.arfa.cz/z-toho-mrazi-rockefellerova-nadace-jiz- v-roce-2010-uverejnila-zpravu-jak-lze-pandemii-pouzit-jako-zaminku-k-vytvoreni-globalni-autoritarske-moci/#.X9IPtshKg2z
53) NOVÁK, Petr. PANDEMICKÉ HRY. *Czech Free Press* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.czechfreepress.cz/dalsi-blogy/pandemicke-hry.html
54) BRAND, Michal. KORONAVIRUS – TVRDÁ DATA O NEEXISTUJÍCÍ PANDEMII. *Pravý prostor* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://pravyprostor.cz/koronavirus-tvrda-data-o-neexistujici-pandemii/
55) SLOVANKA. ROUŠKY JAKO NÁSTROJ MANIPULACE ANEB PRYMULOVY NÁZOROVÉ PIRUETY. *Vox Populi* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://voxpopuliblog.cz/rousky-jako-nastroj-manipulace-aneb-prymulovy-nazorove-piruety/
56) BJORKLUND, Kelly, EWING, Andrew. The Swedish COVID-19 Response Is a Disaster. It Shouldn't Be a Model for the Rest of the World. *Time* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://time.com/5899432/sweden-coronovirus-disaster/
57) FORMÁNEK, David. Zpráva firmy Moderna uvádí 13 mrtvých během testů vakcíny. *Otevři svou mysl,* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://otevrisvoumysl.cz/zprava-firmy-moderna-uvadi-13-mrtvych-behem-testu-vakciny/
58) SPUTNIK. Vývojáři vakcíny Sputnik V promluvili o jejím účinku. *Sputnik* [online]. 2020, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://cz.sputniknews. com/svet/2020091012500010-vyvojari-vakciny-sputnik-v-promluvili-o-jejim-ucinku/
59) ČTK. Rozmach omikronu provází vlna dezinformací o testech na koronaviru. ceskenoviny.cz [online]. 2022, [cit. 1.3.2022]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/nyt-rozmach-omikronu-provazi-vlna-dezinformaci-o-testech-na-koronavirus/2143821

Seznam použitých zkratek

BIS – Bezpečnostní informační služba
EU – Evropská unie
MV – Ministerstvo vnitra
WHO – Světová zdravotnická organizace
ECDC – Evropské centrum pro kontrolu a prevenci nemocí
CTHH – Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám
PSSI – Prague Security Studies Institute

Seznam příloh

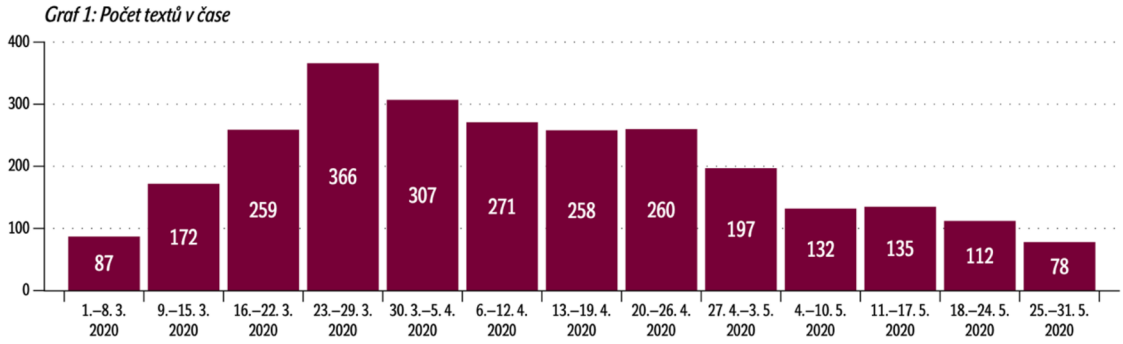

Obr. č. 1 Počet textů v časovém rozmezí březen – květen 2020, zdroj: PSSI

Web	Počet textů publikovaných v analyzovaném období celkem	Počet textů věnovaných pandemii koronaviru (%)
AC 24	328	207 (63%)
Aeronet	75	62 (83%)
Česko Aktuálně	868	347 (40%)
Důležité 24	32	12 (36 %)
Nová Republika	492	236 (48%)
Protiproud	124	75 (60%)
Sputnik CZ	2 922	1 608 (55%)
Zvědavec	69	46 (67%)

Obr. č. 2 Počet článků publikovaných na vybraných webech, zdroj: PSSI

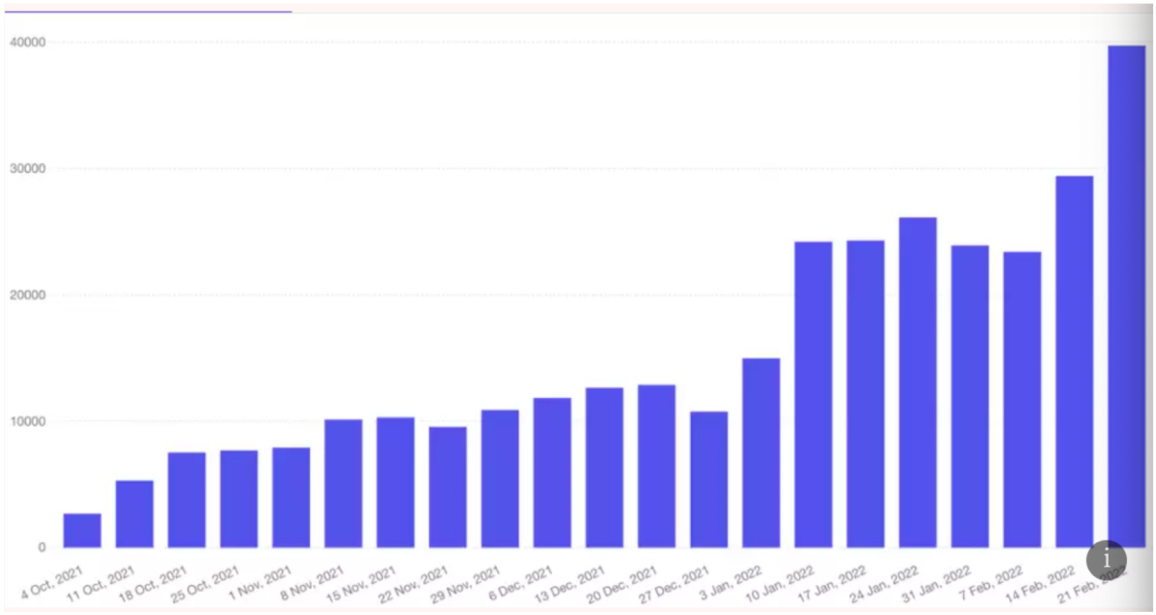

Obr. č. 3 Dezinformační články podle Semantic Visions, zdroj: Seznam Zprávy

KDO?	Kdo je autorem nebo tvůrcem sdělení?
	Jaké informace lze o autorovi nebo tvůrci sdělení dohledat?
	Kdo má kontrolu nad vznikem a šířením sdělení?
CO?	Co je obsahem sdělení?
	Jaké názory či hodnoty jsou ve sdělení přítomny?
	Jsou ve sdělení uvedené zdroje? Jak se dají obsažené informace ověřit?
	Jaké informace či vyjádření nejsou ve sdělení zahrnuty?
KOMU?	Jaké cílové skupině je sdělení určeno?
	Jakým způsobem se sdělení k příjemcům dostává a jak se případně dále šíří?
	Jak může sdělení ovlivnit názory, postoje a chování příjemců?
JAK?	Jak se sdělení snaží upoutat pozornost?
	Jaký je jazyk a audiovizuální forma sdělení? Proč je právě v této podobě?
	Jaké emoce může sdělení v příjemcích vyvolat? Co je jejich příčinou?
PROČ?	Proč bylo sdělení vytvořeno?
	Kdo má ze sdělení prospěch či užitek?

Obr. č. 4 – Pravidlo pěti otázek, zdroj: Dezinformační dezinfekce

- **Falešný obsah** – manipulování s obsahem, například padělané dokumenty nebo obrazové materiály upravené ve Photoshopu;
- **Identita** – skrývání zdroje nebo udávání nepravdivého zdroje, například falešné účty na sociálních sítích;
- **Rétorika** – využívání zaujatých nebo nepravdivých argumentů, například trollové provokující uživatele na diskuzním fóru;
- **Symbolika** – zneužívání komunikační hodnoty událostí, například u teroristických útoků; a
- **Technologie** – zneužívání technologické výhody, například internetoví boti automaticky pomáhající šíření zpráv.

Obr. č. 5 – Model dezinformačních principů FIRST, zdroj: příručka RESIST

	OASIS	RESIST
Cíle	Na základě záměrů dané politiky určete, čeho má komunikační činnost dosáhnout. Vypracujte komunikační cíle, které jsou realizovatelné, měřitelné a orientované na výsledky spíše než na výstupy.	Zasaďte své cíle do kontextu získaných poznatků o daném případu šíření dezinformací (včasné varování, rozbor situace, analýza dopadů), abyste mohli formulovat jasné cíle související s požadovanými změnami v postojích a chování. Slaďte dezinformační cíle s obecnějšími cíli dané politiky.
Rozbor příjemců	Kdo je cílovým publikem kampaně a jak jej potřebujete ovlivnit, abyste dosáhli svých cílů? Jaké příležitosti/překážky v této souvislosti existují?	Díky analýzám prováděným v rámci včasného varování a rozboru situace získáte jasné informace o cílových příjemcích dezinformací. Na základě toho zacílíte své vlastní aktivity, i když nikoli nezbytně na stejné příjemce. Zvažte, jak dezinformace ovlivnily příjemce a jaké problémy to představuje pro vaši reakci.
Strategie/ nápady	Nastavte svůj přístup ve vztahu k pozici/sdělení; kanálům; partnerům/influencerům. Vypracujte komunikační plán včetně jeho přijetí z pohledu cílového publika a tento přístup otestujte, abyste mohli posoudit jeho efektivnost.	Úroveň reakce odvozená na základě analýzy dopadů by měla sloužit jako vodítko pro vaši strategii tím, že poskytne parametry potřebné reakce. Napoví vám, jak strukturovat komunikaci, aby se předešlo negativním dopadům.
Realizace	Určete, jak by se měla komunikace realizovat, a vypracujte jasný plán, ve kterém přidělíte zdroje a stanovíte harmonogram realizace.	Nástroje v rámci vaší zvolené úrovně reakce by měly posloužit jako základ pro úvahy o realizaci vašeho komunikačního plánu během rozhodování, jak přidělit zdroje a zajistit realizaci s pomocí navržených nástrojů.
Hodnocení / evaluace	V průběhu kampaně monitorujte výstupy, poznatky a výsledky a po jejím dokončení proveďte vyhodnocení, pomocí kterého zjistíte efektivnost vaší komunikační činnosti.	Bodování / hodnocení vaší plánované komunikace slouží rozdílnému účelu, než sledování výsledků modelu RESIST, jelikož se zaměřuje konkrétně na komunikační činnost spíše než na vaši reakci na dezinformace jako takovou.

Obr. č. 6 – Model OASIS, zdroj: příručka RESIST

Obr. č. 7 – Šestistupňové měřítko pro šíření dezinformací, zdroj: REPORT – Jak česká vláda prohrála s dvěma vlnami dezinformací o koronaviru